

ÉLET ÉS IRODALOM
 SZÉPIRODALMI ÉS
 TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

Laptulajdonos és szerkesztő:
KORBULY JÓZSEF
 Főmunkatárs:
HEGEDŰS ISTVÁN.

Előfizetési ár:
 Egész évre 6ft.
 Fél " 3 " 50k.
 Negyed " 1 " 50k.
 Egyes szám ára 12kr.

*Szerkesztői iroda és
 Kiadó hivatal:*
 Kolozsvárt, Bel Monostor
 utca 20sz.

FELHÍVÁS ELŐFIZETÉSRE.

Nem szükség fejtegetnünk, mily jelentékeny hatással lehetnek vidéki központjaink a közszellem emelésére. A főváros emelkedjék bár mindnyájunk örömére és büszkeségére minden igaz magyar metropolisává: veszti erejét, befolyását, ha a vidék közszelleme ernyed, önérzetlen. Erdélyrészi kisebb hazánkban a politikai sajtó az utóbbi időkben oly lendületet vett, mely jogos reményt nyújt az iránt, hogy oszlani kezd a közöny, mely ólomsúlylyal nehezedett bérczes hazánk közéletére. De elegendő-e az élet egyoldalú nyilvánulása elé tartani tükröt? Elég-e a központban kiadott politikai jelszavakat, mint hí viszhangoknak keblünk nemes hevületével viszonzni? Egy ága van-e az irodalom életének vagy az életet tükröző irodalomnak?

Lehet-e tompa megnyugvással megadnunk magunkat egy pár kevéssé szerenesés kísérlet után, melyeket részint itt Kolozsvárt, részint Maros-Vásárhelyt igaz buzgalommal tettek szépirodalmunk és társadalmi életünk önállóbb fejlesztése iránt? Nem kötelességünk-e a kísérletet mindannyiszor újból kezdeményezni, valahányszor a sikerre csak némi kilátás is mutatkozik?

Politikai életünk tolmácsai: a politikai közlönyök is többször hangoztatták annak szükségét, hogy a vidék több önérzettel, több önállással, több áldozatos buzgalommal léphetne föl. Az izlés nemesítésére, a szépérzés öntudatosá tételére, az irodalom maradványos alkotásai iránt a figyelem ébresztésére, a nemzeti műveltség összhangzatos többoldalú fejlesztésére, a nemzeti öntudatnak az élet minden nyilvánulatában egyformán ébrentartására bír-e a főváros elég erővel? Aligha! Mindegyre hangzik a panasz, hogy a politika absorbeal mindent. Csak közelebről nyilatkozott úgy egyik genialis szépírónk, hogy ólomszülő szedése az ő munkássága. De szóljon bár a központ még szebben. Működnek bár még ünzetlenebb lelkesedéssel: ha viszhangot nem ébreszt... nem vész-e el fáradságának java-része?

E hiányon kíván esekély hatásköréhez képest segíteni az „Élet és Irodalom“, e szépirodalmi és társadalmi heti lap, mely

mély jelentőségű czimének súlyához képest, törekedni fog komoly irányban hí tükre lenni a társadalom életének — a napi politikának teljes kizárásával, — igaz terjesztője lenni az irodalmi izlésnek, ébresztője ama termékek iránti érdeklődésnek, melyek ez érdeklődést valóban megérdemlik. Igaz, őszinte hangon kíván e lap hozzászólni a nevezetesebb társadalmi kérdésekhez, bevinni az ítézet magasabb nézőpontjait az irodalmi kérdések megvitatásába és egy szegény, elhagyatott mezőt, saját kis hazánk irodalmi múltját is művelés alá fogni. Vajha minél több oldalról sietnének e nemes czélunk felé vezető utak egyengetéséhez!

Rovataink berendezésénél, egy kissé eltérve a chablonszerűségtől, csak a vers, az elbeszélések rovatát tartjuk meg állandóan, egyebekben szabadabb mozgást engedünk meg magunknak. Természetesen igyekezni fog lapunk az irodalom és művészet köréből minden fontosabb mozzanatot lehetőleg elfogulatlan tárgyiasággal feldolgozni.

Lapunk minden vasárnap fog egy, és a szükséghez képest másfél nagy íven színes borítékban megjelenni.

A lap előfizetési ára:

Egész évre . 6 frt. Félévre . 3 frt.
Negyedévre 1 frt 50 kr.

T. cz. gyűjtőinknek öt egyszerre beküldött előfizető után kívánatra tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Úgy az előfizetési pénzek, valamint a lapszellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendőek (Kolozsvárt, Belmonostoruteza 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad STEIN J. könyvkereskedése

HEGEDÜS ISTVÁN,
főmunkatárs.

KORBULY JÓZSEF,
laptulajdonos és szerkesztő.

HIRDETÉSEK.

LÁSZLÓFFY JÓZSEF

Kolozsvárt, főtér, Szathmáry-ház.

Ajánlja az újabb kor szerint francia medorbán berendezett

NŐI KÉZI MUNKA,

HÁRÁSZ, GYAPOTT, CZÉRNA

és apróság üzletét.

Minden idényben e szakmába vágó legújabb különlegességeit.

Legjobb minőségű miederek és gyermek egyenesen tartók (gradehalter) szállagok, csipkék, rüschök, bélésneműk és gombok gondosan rendezett raktárát.

Hímzések és filét munkákhoz való kellékek, Congress, Java, Panama Cable.

Canava szövetek Mignardisek, Peint des Lacet stb. ezífrányok szép választékban.

Az utóbbi korban a kézi munka annyira előre lévő haladva: igyekeztem a hozzá szükséges anyagokat úgy berendezni, hogy a n. é. közönség minden kívánalmának eleget tehessen: ezért becses pártfogásukat kérve, vagyok

(15)

(3-12)

LÁSZLÓFFY JÓZSEF

EREDETI

FRISTER és ROSSMANN

VARRÓGÉPEK.

Amsterdamban az 1883-diki kiállításon

„ARANY ÉREMMEL“

kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített

SINGER

varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja

Neeser János és társa

Kolozsvárt, tordauteza 1. sz.

(7)

(10-52)

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ,

Erdélyi muzeum-egyleti könyv- és zeneműáros
KOLOZSVÁRT

ajánlja az összes magyar, valamint a német és külföldi irodalom minden ágainak legújabb s legjelesebb termékeiből felszerelt

KÖNYV- ÉS ZENEMŰKERESKEDÉSÉT

(Erdély legnagyobb könyv- és zeneműtelepe.)

Dús raktára kötött és kötetlen könyveknek a tudomány minden ágától. Képes diszmvűvek, gyémántkiadások és ünnepi ajándékok.

HAZAI és KÜLFÖLDI REMEKIRÓK A LEGOLCSÓBB KIADÁSOKBAN.

MINDENMŰ ISKOLAI KÖNYVEK, TAN- és SEGÉDKÖNYVEK LEGTELJESEBB RAKTÁRA.

Ima- és ájtatossági könyvek egyszerű, úgy a legpompásabb diszkötésben stb.

NAGY KITERJEDÉSŰ ZENEMŰ-RAKTÁRÁBAN

mindenkor a legújabb, úgy nemkülönb a klasszikus zeneművek különféle kiadásokban kaphatók. Az olcsósága és jeles tartalmánál fogva méltán hírnevet szerzett

EDITION PETERS

(PETERS-FÉLE GYŰJTEMÉNY.)

mindig teljes számban van raktáron.

Bel- és külföldi könyv- és zeneműárosokkal való élénk összeköttetésénél fogva minden bárhol és bárki által hirdetett könyv vagy zenemű az eredeti bolti áron kapható vagy rövid idő alatt jutányos áron megszerezhető.

KÖNYV- és ZENEMŰ-JEGYZÉKEK

ingyen és bérmentve.

Vidéki megrendelések gyors és pontos teljesítésére különös gond fordítatik.

Közel 50 év óta fennálló könyvkereskedésében

A JELESEBB VAGY LEGÚJABB SZÉPIRODALMI MŰVEK ÉS REGÉNYEK

azonnal kaphatók s felhívja

a t. olvasó-egyletek s egyáltalán a hazai könyvtárak

különös, szives figyelmét ama felette előnyös feltételekre, melyek mellett a legnagyobb készséggel ajánlkozik

összes irodalmi szükségleteiknek

pontos és gyors szállítására.

Levélbeli megkeresésre a feltételek azonnal közöltetnek.

A rendkívül leszállított áru szépirodalmi művek árjegyzékével és minden más könyv- és zenemű-jegyzékkel ingyen és bérmentve szolgál.

JÓL BERENDEZETT

KÖNYV- és KÖNYOMDÁJA

minden e szakba vágó megbízást pontosan, csinosan és a legjutányosabb árak mellett eszközöl.

MEGJELENT
és **Kolozsvárt csupán**
STEIN JÁNOS

zeneműkereskedésében kapható:

Guzsajosban. 4 székely népdal. 1. A fuszujka szá-
ra. 2. Jaj de búsan harangoznak. 3. Sóvárádon nevedtem.
4. Huszár vagyok, azzá lettem. — Énekhangra zongorakisé-
rettel átírta Lányi Ernő. 80 kr.

Parlagi rózsák. 5 kedvelt népdal. 1. Ha megha-
lok, temetőbe visznek. 2. Holdvilágos, csillagos az éjszaka.
3. Kalapom, kalapom csúrgóra. 4. Jaj Istenem, jaj de baj.
5. Az anyám arra kért. — Énekhangra zongorakisérettel al-
kalmazta Lányi Ernő. 80 kr.

Kolozsvári bokréta. 5 eredeti magyar népdal.
1. Keskeny utcán. 2. Zöld a mező. 3. Fényes napsugár.
4. Arany kantár. 5. Kolozsvári magyar leány. — Énekhang-
ra zongorakisérettel szerző Lányi Ernő. 1 frt 20 kr.

Adél-négyes. Zongorára szerző Dorozslai A. 75 kr.
Krakovianka. Lengyelke. Zongorára szerző Ma-
zalik. 50 kr.

Piknik. Rezgő-polka. Zong. szerző Salamon J. 50 kr.

Székely-induló. Zongorára szerző Schlögel L. 50 kr.

Chou-Chou. Keringő. Zong. szerző Salamon J. 80 kr.

**Máramarosi „Magyar-román“ testvéri-
ség.** Négyes. Zongorára szerző Dorozslai Adolf. 75 kr.

Meteor-polka. Zongorára szerző Atala. 60 kr.

József- (Defilir) induló. Zongorára szerző Schlö-
gel Lajos. 50 kr.

Felhívás tánczra. Tipegő. Zong. szerző Deutsch. A.

1-ső magyar ábránd. Zongorára szerző Szenko-
vits Gyula. 1 frt 50 kr.

ÚJ ZENEMŰVEK.

Legujabb népdalok:

Nyulacska csárdás. Zongorára szerző Serly Lajos. 1 frt.

Elektrikus csárdás. Technikus csárdás, zongorára szerző Pischinger Gy. 1 frt.

Regatta keringő. Szerző Ibranyi Jenő. 1 frt.

A csókon szerzett völgyény. Szigeti József népszínművének összes eredeti
dalai. Énekhangra és zongorára szerző Serly Lajos. 1 frt 50 kr.

Tartalom: 1. Debreczenben jártam én . . .
2. Itt vagyunk mi fiatal lányok . . .
3. Túl a nagy Krivánon . . .
4. Árva vagyok . . .
5. Pálmay Ilka tót notája.
6. A hárfás leány (Románca).
7. Pálmay Ilka zsidó notája.

Kolozsvári noták. Hét eredeti magyar dal. Szerző Lányi Ernő. 1 frt 20 kr.

Tartalom: 1. Jaj de szegény lettem . . .
2. Terebély bükkfa . . .
3. Kakuk madár . . .
4. Temessetek, temessetek . . .
5. Érselindi csárda . . .
6. Csángódal . . .
7. Előntötte már a Szamos partját . . .

Gasparone. Millöckertől. I. II. Potpourri 1 frt 50 kr.

Gasparone. Marsch Millöckertől. 30 kr.

Carlotta-Walzer. Gasparone operettből. 1 frt.

Preciosa. Polka-Mazurka. Zongorára szerző Fahrbach Ph. Jun. 75 kr.

Garçonleben. Polka. Zongorára Fahrbachtól. 75 kr.

Viererzug. Gyorspolka. Zongorára Fahrbachtól. 75 kr.

Bauernball. Polka-Mazurka. Fahrbachtól. 75 kr.

An die Herzenswelt. Keringő. Zongorára szerző Fahrbach Ph. Jun. 1 frt.

Maiglöckchen. Polka. Fahrbachtól. 75 kr.

Széchenyi induló. Zongorára szerző ifj. Fahrbach Fülöp. 60 kr.

Szerelmi dalok. Magyar költőkből. Énekhang- és zongorára írta Vágyvölgy
Béla. 1 frt

Tiszavidéki hangok. Énekhangra zongorakisérettel szerkesztő Huber S. 1 frt

Tartalom: 1. A mi házunk felett csak egy csillag van . . .
2. Csicsóné galambom . . .
3. Kalapom, kalapom csúrgóra . . .
4. Nefelejts az én nevem . . .
5. Csomódi csósz . . .
6. Erre gyere galambom . . .

Gyene Gusztáv legujabb dalai. Hét eredeti magyar népdal zong. 1 frt 20 kr

Tartalom: 1. A gomöri nagy erdőben . . .
2. Kivirit a rózsabokor . . .
3. Kesely az én paripámnak a lába . . .
4. Nem kértem én . . .
5. Kalapomon elhervadt a gyöngyvirág . . .
6. Hogyha minden sohajtásom . . .
7. Szerettelek de titkoltam . . .

Virágvölgyi emlék. Ennek a kis lánynak . . . s más kedvelt népdalokból
Zongorára alkalmazta Nagy Zoltán. 60 kr

Tíz legujabb magyar népdal. Zongorára énekhanggal összegyűjtő Csenge
Gyula. 1 frt 20 kr

Turi Borcsa. Gerő Károly népszínművének összes kedvelt dalai. Zongora
énekhangra alkalmazta Nagy Sándor. 1 frt

15 híres népdal. A piros bugyelláris, Sárga csikó és Falurossza népszí-
művekből. Zongorára és énekhangra szerkesztő Erney József. 2 frt

Kék nefelejts. Eredeti dal, szerző báró Bánffy György. Énekhangra zong-
orakisérettel alkalmazta Serly Lajos. 60 kr

A tót leány. Almási Tihmér népszínművének összes eredeti dalai, szer-
ző Serly Lajos. 1 frt 50 kr

Turi Borcsa. Gerő K. népszínművének kedvelt dalai. Énekhangra zongora
kisérettel alkalmazta Bánfi Sándor. 1 frt 20 kr

A Fütty. Nyirő Sándor népszínművének összes eredeti dalai, szerző Ser-
ly Lajos. 1 frt 50 kr

Turi Borcsa. Gerő Károly eredeti népszínművének közkedveltségű dala
Énekhangra zongorakisérettel alkalmazta Herczenberger L. 1 frt 50 kr

Hanka Csárdás. Elegáns salon-csárdás, szerző Serly Lajos. 1 frt

Tempefői. Eredeti magyar vidálmű. Szövegét írta Rákosy Jenő, zenéje
szerző Erkel Elek. 1 frt 80 kr

Enfin . . . seuls! Végre egyedül! Valsa pour Piano, par Louis Aradi. 1 frt

Laura Walzer, nach Motiven der komischen operette: „Der Bettelstudent“
von C. Millöcker für Piano. 1 frt

Les Patineurs, Walzer von Emil Waldteufel. 90 kr

Intermezzo. Pas de fleurs. Grande Valse aus dem Ballet „Naila“ v. L.
Delibes. Pour Piano 1 frt 20 kr

Gemüthswelle. Polka-Mazur v. E. Strauss. 72 kr

Die Kärntnerin. Polka française für Pianoforte von Anton Faulwetter. 60 kr

Titania Walzer, nach Motiven der komischen Operette: „Die Afrikareise“
v. Franz v. Suppe. 1 frt

Spree-Lieder. Walzer für Pianoforte v. Daase. 75 kr

Meine Königin. (My Queen). Walzer von Charles Goote Jun. 90 kr

Bei Nacht und Nebel. Galopp Componirt von Philipp Fahrbach Jun. für
Pianoforte. 72 kr

Noblesse oblige. Keringő. Zongorára szerző Geiger A. Mór. 1 frt

Jubelfanfaren. Walzer für Pianoforte v. Eduard Strauss. 1 frt

Lagunen-Walzer, nach Motiven der komischen Oper „Eine Nacht in V-
enedig“ v. Joh. Strauss. 1 frt 05 kr

Mirage. Va'se pour Piano par Le Baron Georges Bánffy. 1 frt

Bric-à-Brac. Polka v. Ch. Goote jun. 60 kr

Eine Nacht in Venedig von Joh. Strauss I. II. Potpourris. à 1 frt 50 kr

Reverie. Pour le Violon avec acct. de Piano par Herman Sternberg. 1 frt 05 kr

Polonaise triomphale. Pour Piano à quatre mains par Jules Zarembski
1 frt 65 kr

3 Fantasiestücke. Für Violoncell und Pianoforte componirt v. Ferd. Hum-
mel. Nro. 1. A moll 1 frt 20 kr, Nro. 2. F dur 1 frt 20 kr. Nro. 3.
A dur 1 frt 50 kr

La Mer Calme, Deuxième Baracolle pour Piano par Sydney Smith. 1 frt 05 kr

Paulus. (Mendelssohn). Paraphrase v. Sydney Smith. 1 frt 05 kr

**Vidékre, az árnak postautalvánnyal való be-
küldése mellett, bérmentve.**

ÉLET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KOZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre 1 frt 50 kr.
Félévre 3 " — "
Egész évre 6 " — "

Egy szám ára 12 kr.

LAPTULAJDONOS ÉS FELELŐS SZERKESZTŐ:

KORBULY JÓZSEF.

FŐMUNKATÁRS:

HEGEDÜS ISTVÁN.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése. KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.

Tizenegyedik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1-1/2 ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.
1884. márczius 9.

IRÓK JOGA.

Csöndes lefolyásu, kevés izgalmat előidézett vita mellett nagy jelentőségű és hazánk művelődéstörténetében fejezetet alkotó törvényt hozott létre az országgyűlés a szerzői jogról alkotott törvény elfogadásával. Fejezetet alkot művelődési viszonyainkra nézve az írók jogának biztosítása; mert egyszerre kettőt jelent.

Jelenti, hogy oda fejlett, izmosodott a magyar irodalom, hogy védelmet igényel. Jelenti, hogy oda fejlett a szellemi termelés, hogy az irodalmi kalózkodás ideje lejárt. Lejárt e kalózkodás úgy az eredeti, mint a fordított termékekre nézve; lejárt a zene és le a grafikai alkotásokra nézve. Nem hiába üdvözölte nemzetünk nemes lelkűségét a párizsi írók egyik szövetsége, mint oly nemzetét, mely meg akar élni a magyárból, kölesönt kér, hogy visszadhassa, de e kölesönnek megfizeti jogos árát; termel oly gondolatokat, melyek nem bitang jószágok, melyek védelmet igényelnek az illető szerző családja érdekében. A szellem terméke: édes mének; vérünk, verejtékünk, munkánk szerzette földnél bensőbbben nyomjuk rá lelkünk bélyegét arra, a mit szerzünk. Már az országbírói értekezlet által alkotott szabályok közt található a 23. §., mely kimondja, hogy „az ész szüleményei is oly tulajdont képeznek, mely a törvény oltalma alatt áll.” A magyar igazságérzet már a magyar szabadság hajnalán nyilatkozott a jog védelme érdekében. Ez álláspont a szellemvilág eszményibb határokkal körülhatárolt birtokviszonyai közt igen éles, igen kizárólagos volt. Az újonnan alkotott törvény 50

évre tette a védelmet, tehát annyi időre, mennyire egy művelt nemzet sem. Igaz, hogy e nemes lelkű határozat gyakorlati értékét csökkenti azon megdöbbentő részvétlenség, melyet az olvasó közönség a valódi irodalmi értéket és századokra ható irodalmi becsület képviselő termékekkel szemben tanúsít. A tudomány és szépirodalom kiváló termékei hamar elrejtve, porban hevernek; de a védelem kimondása a jobb remény fejében szép és nemes elhatározás volt. Sajátos viszonyainkat véve tekintetbe, az eredeti mű e védelmével kapcsolatban kell kiemelnünk a törvény 7. és 8. §§-ait, melyek a fordításra vonatkoznak, melyek szerint:

7. §. Az eredeti műnek a szerző beleegyezése nélkül történt fordítása a szerzői jog bitorlásának tekintendő: 1. ha a mű, mely először holt nyelven jelent meg, valamely élőnyelvre lefordítva adatik ki; 2. ha a mű, mely egy időben több nyelven jelent meg, e nyelvek valamelyikére lefordítva, a megjelenéstől számítandó öt esztendő alatt kiadatik; 3. ha a szerző az eredeti művét, a fordítási jogot magának fentartja, feltéve, hogy a fordítás, az eredetinek a megjelenéstől számítandó egy esztendő alatt megkezdett és három esztendő alatt befejeztetett. A védelem azon nyelvek tekintetében megszűnik, a melyekre a fordítás az első év alatt meg nem kezdetett. Ha a fentartás csak bizonyos nyelvekre szól, a mű azon nyelvekre, melyekre a fentartás nem szól, azonnal lefordítható. Az olyan eredeti műveknél, melyek több kötetben vagy részekben jelentek meg, minden kötet vagy rész külön munkának tekintendő és a fordítási jog fentartása minden kötetben vagy részen ismétlődő. A nyolc évi, a melyben az eredeti mű megjelent, a fordítási időbe be nem számítatik. Színműveknél, a fordításnak az eredeti mű megjelenésétől számítandó 6 hó alatt, teljesen be kell fejeztetni. A fordítás megkezdése és befejezése, a jelen törvény által megállapított határidőn belül, beigtatás végett bejelentendő. (42. és 44. §§.)

8. A még meg nem jelent és a jelen törvény által védett írói műveknek (6. §. 1. és 2. p.) fordítása, a szerzői jog bitorlásának tekintendő. A fordítások a jogosulatlan többszörözés, közzététel és forgalomba helyezés ellen, az eredeti művekkel egyenlően védetnek.

A 17. §. pedig Mandel Pál módosítása szerint így fogadtatott el:

A fordítás tilalma a 7. §. 2. pontja értelmében a fordítás megjelenésétől számítandó 5 év azon szakasz 3-ik pontja értelmében pedig az eredeti mű megjelenésétől számítandó 5 év alatt.

Azért kell az eredeti mű védelmére vonatkozó pontot a fordításával együttesen megvilágítanunk, mert ép a selejtes és kalóz fordítás grassalása árasztá el lapiainkat oly tömérdek szépirodalmi termékekkel, melyek oda vitték szépirodalmunkat, hogy Eötvös Károly igen helyes felszólalása szerint, a magyar szépíró nem tud megélni; sőt az „Egyetértés” egyik cikkírója megjegyzi, hogy Jókai Mór, ha francia, német vagy angol volna, milliósos lehetne, aligha élhetne meg tisztán regényeiből.

Jól esett lelkünknek azon kifakadás, mely több oldalról teljes egyetértéssel hangzott föl a külföldi frivol tartalmu sekélyes termékek ellen. Az erkölcsrontó szellemi metely ellen felhívták a belügyminiszter ur figyelmét, hogy az államügyészek terjeszték ki gondoskodásukat az erkölcsi silányság ez elharapódzott üzelméi ellen. Ha az író joga védve van, ő is jobban tiszteli a más jogát. Ennek kikerülhetetlen véghatása csak jó lehet. Kezdetben talán nehézségeket fog okozni a nagy termelésre kényszerített hírlapokra nézve; de szükséges-e, hogy annyi hírlap fusson egymással halálos versenyt? Talán megakad kezdetben az, ki gyűjteményes műveket ad ki: de legalább több lelkiismerettel járnak el kiadóink, mint Mehnerék tették közelebbről.

Nehézséget okoz a képes lapoknak a képek megszerzése, de legalább csak jó képeket adnak, mert megfizetik az árát. Lehetett volna a zenedarabok- és költemény-fordításánál behatóbb megkülönböztetést tenni: mert a zenei motívum elsajátításával hallatlan visszaélést követnek el, a versfordító pedig az eredeti alkotáshoz jár közel. De maga a védelem jogelvét az országgyűlés következetesen keresztül vitte. Az élet úgy is kijátsza a szabályokat, eldobja olykor a nyugozó korlátokat: a szellem úgy sem szorítható a §-ok igájába; de a mi lelkünk élete, örök jellegű része: a szellemi alkotás és teremtés oltalomban részesül. Az eredeti író nem ölheti meg kirablott idegen. Már most az irodalom kötelessége az eredeti értékének helyes megbecsülése, hogy a közönség azt pártolja, a mi pártolást érdemel, a minék pártolása a valódi író pályájáról elszedi a göröngyöt és a selejtest göröngyös útra kényszeríti.

E téren a kritikusknak kell föllépni. Ez az ő tiszte. Ennek nem az országgyűlésen hozzák meg törvényeit; ennek törvényhozói egy Aristoteles, egy Horatius, egy Quintilián, egy Plinius, egy Lessing, egy Boileau, egy Macaulay, egy Carlyle, egy Taine.

Kölcsei, Bajza és Erdélyi sem haltak el nagy utódok nélkül, Brassai pedig a magyar kritika terén is elmondhatja az öreg Nestorral, hogy a harmadik nem zedéken uralkodik.

Üdvözljük az országgyűlés új alkotását, melynek áldását írónk elárvult gyermekei fogják érezni.

HEGEDÜS ISTVÁN.

AZ UTOLSÓ BOBORI LEÁNY.

Irta:

PETELEI ISTVÁN.

Alkonyodott, mikor az első kocsi — egy nagy, időviselt kopott bárka — bedöcögött a Csete udvarba.

Pepe Gáspár és családja érkeztek rajta, meg egy kutya és sok mindenféle csomag. A széles veresképű nagy asszony még ültéből kiáltotta ki az udvaron álló házigazdának:

— Jó napot kedves Csete, jó napot: csak nem mi vagyunk az első? Teremtöm be restelleném. Jól vannak? Hát a fia? Mászszál le na Pepe. S igazán senki sincs még Teremtöm. Mondtam, hogy igen korán jövünk. . .

Csete Lázár — egy piperés kis ur, fényesre simított hajjal, hegyes bajuszszal, himzett cifra ingelövel — sietve lépett a bárkához s zajosan vágott közbe:

— Határtalan az örömünk s a legkedvesebb jelnek tekintjük, hogy Nagysád az első. Isten hozott Pepe — itt jön a fiam is — és igen finom mozdulattal emelte le az izmos kövér asszonyt és a két leányt Biri és Tini kisasszonyokat, kiknek tartán fellegetit jócskán megviselte a rázós kocsi s borzasra fésült hajukat felkavarta a szellő.

Pepe ur a vizlát emelte le s spárgájánál fogva oda rángatta a háziur fiához, Déneshez.

— Neked hoztam Dini, ne félj, nem marós, kishacconi fajta, s hová áll, hogy hajt le! csupa kincs. Nézz fülcé, nézz szemét mi? — s a kis gyenge szöke gyér szakállu ember ragyogott az örömtől.

Szolgák gyűltek elé s kapkodták le a csomagokat.

— Na Pepe — kiáltott az asszony s a kis emberke rögtön félrehúzódt a kutya mellett — engedd hogy lássuk mi is a kedves Dénest. Hát ez bizony szép nap kedves Dénes (Biri igazítsd meg a berthedet). A maga tiszteletére gyűlünk bizony ide ma s szép dolog, igen szép dolog (Tini huzogasd ki a csokraidat). S jól van minden, csak meg kell házasodni édes Dénes, mert asszony nélkül bizony nem ér az élet egy fakóvát. Szép dolog, szép.

Dénes meghajította magát: — Lesz valahogy Nagysád — mondta s karját nyújtotta a hölgyeknek.

Csete ur megölelte Pepét s mutatta Dénest, ki a lépcsőkön vezette fel Pepe mamát.

— Csinos fiu, mi? Formás, mi s tanult s milyen szónok, barátom! Mi? Olyan jól áll neki, a mit tesz s tüzes tudod, de szép gyerek. Az én nevelésem igaziból. Ember! Mi?

— Vadász? — vélte alázatosan Pepe ur.

Csete kicsinylőleg csettentett: — Ur barátom, ur! Mi?

A nyitott kapun lóháton robbant be Benkő Náci olyan rohanva, hogy majd leütött egy-két ácsorgó szolgát.

— Szervusz öreg — kiáltott le a deresről — krisztigott. Micsoda szűgy, nézd hogy veti ki az első lábát. Feeskének hívják. Szentpéteren vettem 400 jó bankóért. Ho, ho — riad az egyik kocsisra — fogd meg ezt a madarat, hogy szálljak le, de szemed legyen hé!

Megrázta magát s derékon ölelte a házigazdát, aztán megnyújtózott, félre vágta a kalapját, huzott egyet a bajuszán, meg a nadrágján s folyton olyan szóval, mintha egy juhnyáját terelgetne, minden szóhoz verdesve kurtanyelű korbácsával a csizmaszárát, folytatta:

De hisz azon emberekről, kikről mi regélünk, oh, azoknak — szerencsésükre — rég nem támadtak eféle gondolataik.

Az öreg barátok rég halva vannak, az ismerősök pedig elveszve a City zür-zavarában. S ők maguk is már, szokásból, betegek és részvéttelenek lőnek.

Egy napon a St. James parkban voltam s ott egy ember vont a magára figyelmemet, kit mindjárt ez osztályba soroztam. Halvány, magas és sovány alak volt, fekete kabát, szorosan testhez álló szürke nadrág és rövid kamásliból állott öltözete, barna keztyűt viselt; kezében esernyőt vitt, ámbar nem volt rá szüksége, hanem minden reggel elviszi az irodába — szokásból. Ama kis pázsit előtt sétált fel és le, a hol a bérbe adott székek állanak; úgy sétált ott, mintha hétköznapi irodájába sietne. Pedig husvét hétfője volt! . . .

24 órára szabadulhatott az irodából, szabadon mozoghatott a friss levegőn, talán először életében. Azt hiszem, soha sem volt ünnepe vagy szabad napja és nem is tudta, hogy tulajdonképpen mit kezdjen vele. Neki a séta nem szerzett gyönyört, nem üdülést. Ott a zöld füven játszottak a gyermekek; itt is, ott is nevető, fecsegő kis csoport volt látható. Ő közönyösen folyton csak járt azon egy helyen, nem figyelve semmire és senkire. Rá se ügyelt senki. Keskeny, halvány arca úgy nézett ki, mintha kíváncsiságot vagy részvétet nem is tudna érezni. Magatartásában és egész lényében volt valami, — vagy csak én képzeltem — a mi egész életét elárulta vagyis inkább egy napot életéből, mert hiszen az eféle ember nem tudja, mi a változás.

Látni véltem azt a sötét, dohos kis szobát, melyben minden reggel megjelenik, kalapját mindig

— Tisztellek öregem, hát mi a jelszó? Hát hol az urfi? Nem láttam, mióta haza jött. Vetett-e szakállat s büszke vagy rá? Hát iszik jól... nem iszik ugy-e?

S feleletet nem várva azokra, a miket kérdett, lovához ment, megveregette a nyakát, kiabált a kocsisnak, majd ráütött a Pepe ur vállára, dicsérni kezdve a kuttyáját s viszont Csetéhez fordult, megölelte és kaczagott.

— Legyen olyan derék a Dinike — folytatta — mint az édes apja. Ugy! Hát van új nóta Csete? Hallottam a polkátat a vásárhelyi cigányoktól; jól huzzák. Hát csináltál újat valamit?

Csete ur kiderült. Sugva felelte: — Egy waltzert barátom, de milyet?

— Három lépésre?

— Menyköt. Akármiféle lépésre, de a dallam, a dallam... és felemelte összegömbölyített, gyémánt gyűrűkkel megrakott ujjait, jelezve, hogy a dallam nagyszerű.

— Füttyöld öreg, hadd hallom.

— Majd, majd — intett Lázár ur — mert az udvarra egész sereg új vendég érkezett.

Elöl a bodoni kiskirály kocsija jött a Both Lászlóé, kit szekezen, gyalog egyképen illet meg az elsőség, mert kétezer felé jár a holdja, s nem adós senkinek. Meg is látszik e kétezer hold föld a tüzös lovakon, az uri kocsin, melyben Both ur méltóságteljesen nyújtózkodik, sujtásos kocison, inason, ki ugorva nyit ajtót a nagyságos ur barna élénkszemű leányának, Klárának.

Utána Izsepi Gyuri érkezett a nagybirtoku kaczor gavalér, a nres kortes, szöke, kármás nagy ivó, mindenkivel kötekedő, dulakodásokban félelmes hatalmasság, ki maga hajtotta lovait s rákurjantott a bakról a csendes Pepére: „Kusti kuttyástól hó, mert leütnek ezek a dögök, ha úgy állsz ott, mint

ugyanarra a fogásra akasztja s miután kabátját — melynek az egész évben el kell tartania — kicsérte a tavalyival, melyet rendszeren viselni szokott az irodában, hogy a másikat kimélje, leül és lábait az íróasztal alatt kinyújtja. Ott ül délutáni öt óráig, fejét csak akkor emeli föl, ha valaki belép vagy valami nehéz számadás közben szeméit mereven fölveti a szoba szürke mennyezetére, mintha onnan felülről várná az inspirációt.

Ott ül egész nap dolgozva oly szabályszerűleg, mint a fali-óra egyhangu ketyegése, mely életének hű tükre. Ott után vagy fél hatkor feláll, lassan ismét ruhát cserél s valami kis vendéglőbe megy. „Nos hát, mi jót kapok?” — kérdi a pinceszéltől. Az bizalmas hangon felel, mint azt már a rendes vendéggel tenni szokás. Elősorolja a napi étkeket, s ő rendel egy pohár partert és egy kis adag rostbőföt friss zöldséggel. Csak is egy kis adagot, mert a friss zöldség drágább, mint a burgonya és ő tegnap sajtot is evett, még pedig két kenyérrel. Miután e fontos dolgot elvégezte, felakasztja kalapját, köszön a mellette ülőnek, ki a lapot olvassa, s így szól:

— Ha szabad kérnem, ön aztán sir . . .

Ha a lapot megkapja, sokkal jóízűbben eszik. A vizes üvegnek támaszsa azt, mialatt egy falatot lenyel, egy-egy sort elolvas. Épen öt perc hja egy órának, midőn fölkel az asztaltól, fizet és a szokott lépésben visszatér az irodába; ha nincs posta napja, haza megy szerény kis udvari szobájába s mialatt theáját megiszsa, hallgatja gazdasszonya fiának csevegését, s ha az a föladott számadást jól elvégezte, egy pennyt ad neki.

Néha főnökéhez egy levelet kell elvinni. A gazdag ember meghallja őt ebédlőjéből s csak on-

TÁRCZA.

FURCSA EMBEREK ÉS EMBERKÉK.

(Dickens.)

Igazán csodálatos, mily észrevétlenül élnek és halnak az emberek Londonban. Mily számosan vannak e nagy fővárosban, kik semmi rokonszenvet nem ébresztenek egyetlen kebelben, kiknek sorsát senki érdekléssel nem kíséri, kikről nem mondhatni, hogy haláluk után feledték el, mert hisz, a mig éltek, sem törődött velök egy lélek sem; kik egyetlen barátal sem bírnak és a kikkel senki, de épen senki sem gondol.

A parancsoló szükség reá kényszeríté, hogy Londonba menjenek, miszerint ottan munkát keresve küzdjenek a létért.

Oh! Pedig mily fájdalmas a szülőföldet odahagyni! Elválni család és barát, jó baráttól!! S mennyire keservesé teszi a válást a visszaemlékezés ezer és ezer sugara, melyek a jobb napokról regélnek! Évekig szunnyadtak az érzelmek lelkünkben, de most a fájdalom felébreszti őket, rámutat azokra, kiket neveltünk és a kik nekünk drágák voltak, elvezetnek ama helyekre, a hol velök voltunk s melyeket talán soha sem látunk többé; öröm és bánat, mely velök együtt ért, eszünkbe jut minden . . . minden!

A remény, melynek közeledtével szívünk hangosan dobogott, s melyekről most le kell mondani, talán örökre!

egy szent." Aztán leugrott a magasból, elejébe vágott Bothnak s megrázta a házigazda kezét, mintha egy faágat rángatna, harsogván: „Sok Dénes napot érjen a fiad, a kit nem látok. Hogy vagy öreg?”

Jött Bálinth Bálint a nagy Bálinthok utcája, a pesti gavallér, ki maga a finom udvariasság és salionias megjelenés s ki köztudomás szerint csak ideiglenesen lakozik a Maros mentén. Apjától örökölt roskatag bár és szegényes, de igen ősi curiáján, állandó tartózkodó helye „országunk fővárosa” lévén. Ez ideiglenesség igaz, hogy hat esztendő óta tart, mely idő alatt Bálinth Bálint untalanul csak készülődik, elutazásának napját illetőleg új és új dátumokat mondván — mint egy kőből faragott szobor, melynek szárnyai repülésre nyitvák.

A gavallér Csete Dénes elejébe ment, ki a vendégek fogadására sietett. Zajosan üdvözölte: „Neved napja is, de barátságunk hozott ide, melynek melegét keblemben hordom...” és urason mosolygott.

— No derék, öcsém, derék — mondta leereszkedőleg a kiskirály Dénesnek — megnőttünk, meg. Köszöntsd a leányomat, Klárát, tudom hogy vágytatok egymást látni.

— Kérlek apa! — csattant fel élénken Klára.

— Ne, ne madaram, hiszen nincs abban semmi hiba. Mi is voltunk fiatalok...

Mindenfelől megrohanták Dénest, úgy hogy Csete ur, mintha egy kis neheztelődést érzett volna, a miért a fiát elsőbbségben nézik. Gratulálták a névnapját, dicsérték színét, egészségét.

Az udvar megnépesedett. Szolgák sűrűgtek, kocsisok kiabáltak; Benkő lármásan magyarázta Izsepinék és Pepének, hogy az ő derese micsoda jeles erkölcsű ló, s viszont Pepe az ajándék vizslát mutogatta nagy szerényen.

nan szól ki: „Lépjén be mr. Smith”. Akkor mr. Smith kalapját és pálcáját az előszobában leteszi s félénken bökölva belép; a leereszkedő meghívására: „foglaljon helyet” megteszi, de tiszteletteljes távolban az asztaltól, lábait a szék alá vonva, meghalva issza ki azt a pohár bort, melyet a ház legidősebb fia töltött. Azután folytonos bók és szivdobogás közt távozik, mely nem szűnik, míg a házat messze maga mögött nem tudja.

Ő és a hozzá hasonlók ártatlan és részvétre méltó emberek! A folytonos változatlanúság eltompítá, megtöré lelküket, de ők azt nem tudják, megelégedettek, nem tudva mi az öröm, de azt sem, mi a bánat.

* * *

Hasonlítások össze ezeket egy más osztály embereivel, kiknek épen úgy nincs sem barátjuk, sem családjuk. Csakhogy ezek a társadalomban olyan állást foglalnak el, melyet ők maguk választottak.

Nagyobbára öreg ficzkók, fehér hajjal és vörös arccsal, szeretik a partert és a — magas szárú csizmát. Ők gazdagok, hozzátartozóik szegények. S ez okból mindenkihez bizalmatlanok.

Nagyban játszák az embergyűlölet, örömeiket találva ama képzeltésben, hogy ők nagyon szerencsésülnek.

Mindenütt találhatsz eféle embereket, a kik egész környezetüket elkeserítik.

A kávéházban megismerheted elégedetlenségéről és folytonos panaszaíró. Hanem azért pompásan ebédel.

A színházban arról, hogy mindig egy helyen ül s irigy szemmel nézi a nálánál fiatalabb embereket.

Nyomban érkezett a vidéki egyházmegye esperestje, Csibe Bodi nagytiszteletű, a mindig szónok, mindig magyar, mindig vig, derék pozsgás ur, ki tele van sok-sok tudománnyal, gyermekkel, élettapasztalattal, bölcsességgel s ki élete tanulságos szakaszának meghallgatására véli teremtettnék az emberi fajt. Keresi is szünetlenül az alkalmat, hogy elmonjon egyet-egyet e történetekből, elbeszélését vagy így kezdvén, hogy: „épen ittunk, a mikor...” vagy úgy, hogy: „épen egy veder bor volt előttünk a midőn...”

Vele érkezett a fia, egy sovány, nagy kendőbe csomagolt gyerek és néhány szekér vidéki kis nemes, egészséges, jó hangu, csengő kacagásu sellyem keszkenős, nagy talpu, nagy kezű feleségével.

Csibe esperes ur még ott az udvaron elcsipette Dénest, hogy megköszöntse, mire nagy kört formáltak körülte a vendégek.

— Emlékezem életemből egy nevezetes jelenetre, kedves öcsém Dénes — kezdte — melyet ez ünnep juttat eszembe. Épen a baráti pohár járt közöttünk kézzel-kézre Gállfálnál a „nagy napokban” szemben az ellenséggel, mikor egy tiszt sebes vágatva közeledik felénk...

— Nem szeretem — morogta Izsepi Benkőnek — hogy úgy udvarolnak annak a gyereknek. Elrontják.

— Jó képe van.

— Nézd a boiond hiu apja, hogy ragyog.

— Tölem ragyoghat.

Pepe ur közel furakodott vizslájával együtt a paphoz, hogy jól hallja.

— Őrnagyunk így szól: fiuk a mai napon tán halálunk nyomában kél a dicsőség, de nincs drága ár, nincs áldozat nagy a dicsőségért. Nincs barátom Dénes, nincs drága ár a dicsőségért, ezt mondan én is ez alkalommal, midőn...

A vizsla egy csavargó macskát vett észre, s kegyetlenül szögdösve spárgájával belébonyolodott a nagytiszteletű lábaiba, megakasztva a szónokot. Nehányan nevettek, Pepe viaskodott, az állat vonított, taszigálás támadt s Csete tulkiáltva a zajt, mondta: „Be, be urak, parancsoljanak bemenni.”

(Folytatása következik.)

SOHA ÉN . . .

Soha én zsarnoknak,
Barátja nem voltam,
Soha én szegénynek
Egy rossz szót nem szóltam:
Soha én a koldust
Mint sok — ki nem vertem:
Mégis senki nem volt,
Ha martak — mellettem.

Az ember haragudt:
Vele mért nem tartok,
Mikor az istenre
Emelt éles kardot.
Az isten haragudt:
Mi közöm van hozzá,
Hogy az ember mint lesz
Hitványnyá, gonoszszá.

Járjam én is, mint más,
Útamat fel és le —
Árvára, gyöngére,
Rabra rá se nézve.
A kit vernek: sirjon;
A kit úznak: fasson;
Bárány: mézsárszékre,
Galamb: törbe jusson.

Házasságtörő férj
Járjon emelt fővel;
Korhely hivatalnok

A templomban nagy zajjal lép, hogy mindenki figyelmét magára vonja; a wistnél unalmas és kedvetlen és végre ki nem állhatja a zenét.

Az e fajta vén ficzkóknak pompás szállásuk van. Gyönyörű képek a falakon, drága butor, csinos könyvtár és szép ezüstneművel bírnak. Nem azért, mintha örömet lelné mindebben, oh nem! Hanem, hogy azokat bosszantsa, a kik efelé nem bírnak.

Rendesen két vagy három club tagja. Hizelegnek neki, irigylik és gyűlölik. Néha egy szegény rokon, olyan unokaöcs-féle, a ki nős, segélyért fordul hozzá. Akkor aztán elemében van! Nemes fölhaborodással szónokol a fiatal házasok gondatlansága fölött. De hát mit is ér az asszony, mit a család, minden csak arra való, hogy az ember évenként 125 font adósságot csináljon stb.

— Lám ő bezzeg nem nősült, hogy halála után a templom részére alapítványt tehessen.

Az ilyeneket rendesen ebéd után éri el a halál, t. i. megüti őket a guta. Végredeletében a „Biblia-társaság” van örökösül kijelölve. Az aztán emlékére egy kis táblácskát csináltat, melyben az elhunyt keresztényi érdemeit nem győzi eléggé magasztalni és biztosítja mindazokat, kik e táblácskát olvassák, hogy az elhunyt érdemdús „gentleman” bizonyosan a menyeknek fényes országába ékeskedik.

* * *

Nagyon mulattató typus még Londonban a tanoncz. Már most nem képeznek testületet a jámbor nyárspolgárok örömeire, de bezzeg ezelőtt mindenáron okot kerestek a verekedésre, ablak- és lámpa-törésre. Bizonyítványok által most már féken lehet őket tartani s igen nagyon respektálják

az új rendőrséget és a fenytő-házat. De azért csak most is nagyon mulattatók ő kegyelmék.

Ki ne látta volna őket vasárnap kicsipve (s néha becsipve).

A múlt vasárnap sétálni indultam s szemben találtam egy csoport ilyen vasárnapi „urat”, kik nevetséges büszkeséggel néztek le mindenkit. Négyen voltak és karöltve sétáltak a park felé; fehér glazé keztyűben pompáztak, mint valami falusi vőlegény. Világos nadrágot viseltek, melynek színe a mosásban rég elveszett, kabátjukból nem tudtam kiokosodni, leginkább hasonlított az utazó-kabáthoz. Roppant sok hajtokával és zsebbel díszítve. Mind a négyen erős bojtos bottal voltak fölfegyverkezve, a levegőben játsztak velök dandyis tempóval, a mire önkénytelen is nevetnem kellett.

Az egyiknek a mellényzsebébe egy alma nagysága óra volt beszorítva, menet közben minden olyan épület előtt, melyen óra volt, megállt, hogy azt a magáéval összehasonlítsa.

Végre megérkeztünk a James-parkba, a hol mindegyikök egy széket bérelt, kivéve azt, a melyeknek a legjobb csizmája volt, az kettőt bérelt, hogy az egyikre lábait felrakhassa. Oh! boldog gyermeke a népnek, úgy-e bár e pillanatban nem cseréltél volna semmiféle lorddal?

Mindenütt találhatunk e fajta emberkéket, a kik fölött minden epéskedés nélkül mosolyoghatunk. Ők önönmagukkal nagyon meg vannak elégedve és ennek következtében mindenki iránt jó indulattal viseltetnek. S ha néha egy kissé tetszelgők is, ez mindenesetre nem oly kiállhatatlan, mint azon korán érett és korán kiélt uracsoké, kik páva-göggel sétálnak a „Quadrant”-on. Ott szenvednek és szemtelenkednek, mint a majmok, kikhez némileg hasonlítanak és unatkoznak, mint csak az angol dandy unatkozhatnak.

GABÁNYINÉ ETELKA.

Dőzsöljön, úgy nő fel.
Czimbora asztalnál
Mondja ki a törvény:
A ki nem lop, nem csal,
Fel az olyat kötném

Olyat én; még azt is,
Ki nevetni merné:
Hogy a butát köztünk
Koszoru illetné.
Olyat én; — még azt is,
Ki úgy szól, mint érez — —
— Hallod-e barátom
Világi törvény ez!

Van sörünk, van borunk, —
Jó vállas legény vagy;
Örömmel látjuk, hogy
A száz is elég nagy.
Tudd a mi nótánkat:
Itt a sipunk — sipolj —
— Soha én, még bennem
Vér egy csöppecke foly!

TOLNAI LAJOS.

RELIQUIÁK.

Kazinczy Ferencz és Döbrentei Gábor levelei.*)

Méltóságos Báró Cs. K. Kamarás, Gubern.
Secretárius Ur, nagy tiszteletű Méltós.
Uram!

Erdélyi Leveleimben a Bethlen és Teleki házak genealogiáját adom, nem táblákban, hanem historiai előadásban; s nem hallgathatok a Bánffy házról. S kitől remélhetném azt nagyobb bizodalommal, mint a Mts. Urtól, mind azért, mert annak tagja, mind mivel a Historiai pályán megyen nagy céljai felé? Alázatosan kérem a Méltós. Urat, méltóztassék azt nekem megküldeni, felre téven itt a modestiát, melly nagyon szép tulajdonság, de csak a maga helyén. A hol az a dolog, hogy a nemzet esmerje egyik legfényesebb házát, el kell mondani, a mit vár. Én leveleimet egy Ujhelyi postáról veszem, s az Erdélyi Levelek aratásig nyomtatva lesznek.

Az Aug. 18-dika történeteit Decz. 15-dike rekeszté bé. A Geppert gyalog Olaszai s a Stiplics Huszárjainak két csapatja elállá az úczát, lobogó zászlóval, s fegyvert tölte. A Commissárius bemene, felolvastatá a neheztelő parancsolatját Ő Felségének, kalpagocskájába nyult, kivoná az Aug. 18-dikai Protocollt, azt eltépé, ülést bontott s V. Ispanokat Szolgabirákat és két Preceptort, Esküdteket, Exactort magához parancsola. Azok declarálák, hogy ők a Statushoz tartoznak, s elválni attól nem akarnak. Rendre viteté őket szobáikba katonai őrizet alatt. A Rendek legtanácsosabbnak láták mind azt ignorálni. Így másnap Tisztjeink magokat megadák, melly legjobb vala. Nógrádban B. Wenkheim Gyűlést hirdettete, s a Szolgabírák nem csak publicálák, de magok is ide s tova elmentek, B. Wenkheim kénytelen vala elfogdosatni.

Maradok alázatos tisztelettel

A Mélt. B. Urnak

Széphalom Februárius Ud. 1824.

alázatos szolgája
Kazinczy Ferencz.

*) E leveleket a gr. Karacsay Sándor hagyatéka közt találtuk. Mint érdekes irodalmi ereklyéket közöljük. A levelek báró Bánffy László cs. kir. kamarás és kormány-széki titoknak urhoz vannak intézve. Szerk.

Maros-Németi, Ápril 19 d. 1819.

Kedves jó Barátom!

Rendjeidet, mellyekben szép érzésű barátságodat hozzám mutatni jó valál, örömmel olvastam. Kedves nekem azt látnom, hogy Te, mint életem egyik örvendetes emlékezetű epochájában tett ismeretségem, utóbb barátom, engemet szeretsz, s kedves lessz nekem, ha esztendeink haladtával, egymáshoz való szeretetünk is mind inkább halad, érzéseinkbe bé. Azt én is nehányszor elgondolám itteni magánosságomban, hogy ha Kolozsvártt volnék veled, sok jó óráim volnának. De nincsen a távolság is minden kedvesség nélkül: a képzelésnek magasan-csendes ereje minden kicsapongás nélkül előnkbe festi azon lelket és szívet élesztett beszédeket, mellyeket Barátunk társaságában folytattunk, s önnként elhullatva a világ oktalan lár-mája kedvetlenségeit, életünk szebb pillanatait újra éljük.

Lajosnak*) megírom, mikor indulok fel. Csak valami akadályaim ne legyenek. Akkor eligazítjuk a pénz iránt fennmaradt eligazítandókat, akkor megmondhatom, ha lehet-e szerencsém még továbbra általengedni kevés pénzemet. Eddig elé mind ide le a pénz bévételben, mind Magyarországon megcsalódtam. Addig is köszönöm pontosságodat, s bizonyosan örömmnek fogom tartani, ha most, vagy később egykor szolgálhatok, mert a barátságot valóságosan kimutatott tettekben, nem pedig csak egymás iránt mondott szavakban tartom, mellyek szép érzésű embert csak piritanak.

Ha a Productionale forumkor Miklóst is láthatom, örvéndeni fogok. Minap kapam levelét, de csak röviden ira az Eszterházzal való perről.

Geczinek, Gergely Pápa napján egy hosszú, tréfás gratulatiós verset akartam írni, de kertész-kedésre buzdulásom, melly egész passzióm volt, tartóztatott. Majd elmondom szóval neki. Addig is ölelem.

Nincs-e Geczinek vagy neked eladni való 4 lovatok, vagy csitkó vagy kitanult? Vásárt akarnék csinálni. De, majd bővebben.

Atyád s Anyád Ő Nagyságokat szívemből tisztelem. Comtesse Bettyt hasonlóképen tisztelem. Egyebekről szóval. Öllelek édes jó Laczim szívemből s vagyok

hiv barátod

Döbrentei Gábor.

Kedves jó Barátom!

Szemre hányásokat tettem volt magamnak, miért jövék el Tőled bucsuzatlan a mult farsang elején. De én azt gondolám a bálból lemenve, hogy oda veled beszélenni vissza megyek, azonban nem mehettem, más nap reggel pedig jókor kellett indulnom. Hogy miért lett lehetetlen vissza mennem, azt majd szóval.

Én sokszor hijánosságot érzek itt most, hogy veled nem vagyok. Jó szivedből származó nemes érzésed sokszor gyönyörködtetett, s veled eltöltött óráimat mindég kedves emlékezetűeknek nézem. Vásárhelytt ugyan nem unom magamat, mert az a szerencsés természetem van, hogy munkát tudok magamnak adni, s itt is több jó emberre találtam, a kikkel, dolgozásom végezete után időt töltök, de e környüállásban is, Ahhoz, kihez szives bizodal-munk van, édes nyughatatlansággal mindég vágyunk. Kolozsvárra, a Productionale forumkor megyek, s akkor ismét a többszeri Veled lehetőség által örömeim teljesednek.

*) Gróf Gyulai Lajos.

A farsangon itt jobban mulattam volt magamat, mint előre gondolám. Nem kötöm magamat egy helyhez, s a melly tiszta öröm valahol látszik felém szállani, azt igyekezem használás nélkül el nem bocsátani.

Ohajtanám tudni, Te is hogy s mint vagy? Örvendve olvastam az Ujságban nevedet, mert a mi Téged illet, abban részt veszek.

E mostani Husvétii ferian Lajossal*, a ki ölel Téged, Hunyad Vármegyébe szándékozunk. Itt leszünk ismét a következő Periodus elején, Április 4-dik vagy 5-dikén. Ha akkor tudósítasz hogyléted felől, örömet fogsz nekem szerezni.

A Gubernator Ő Exclja, Curtius Nagy Sándorának magyar fordítását küldé hozzám, hogy arról ítéletemet adjam, mert ki akarná nyomtatni. Ő Excljához tegnap irt válaszomat Hozzád akarám küldeni, kérésem mellett hogy által adni méltóztassál, de gondolám, hát ha Bonezidán fogsz lenni?

Atyád s Anyád Ő Nagyságokat tiszteld nevemben kérlek s testvéredet Comtesse Bettyt, mond ennek, hogy róla sokszor emlékeztem; valahányszor nemzetemnek cultiváltabb leányai eszembe jutnak, mindég azok közt elől áll.

Öllelek szeretett jó Laczim. Szeresd oly hiven ezután is, mint Téged

M.-Vásárhely, Mart. 7-dikén 1818.

barátod:

Döbrentei Gábor.

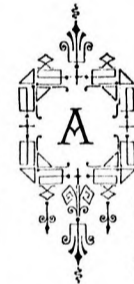
SZINTE FELÁLDOZTÁKI

Angolból.

SÁMI LÁSZLÓNÉ.

III.

(Folytatás.)

Alwyn oly hideg s határozott rövidséggel válaszolt, mi a további kérdezősködéseknek az útját bevágta. Anya és leánya kijátszva s csalódván néztek egymásra, alig tudva, hogy minő utat kövessenek, mit tegyenek vagy mit szóljanak.

Klárát is valami különös érzés fogta el, olyan érzés, mintha valami nem rég megtalált drága kincsét veszített volna el. És alig tudta megérteni, hogy miért búsulna, miért aggódna többé, miután Alwyn visszatért s közelében van.

Ösztönszerű kérő tekintettel nézett fel az ifjura. Alwyn épen az ő beszédes arcát tanulmányozta s Klára pirulva sütötte le szeméit. Aztán finom női tapintattal megszakította a kellemetlen szünetet, saját érzelméit a következő kérdéssel leplezve:

— Nem csodálom, hogy e rettenetes emléket megtartod s becsüled. Szeretném azt a derék leányt látni. Meg van az arcképe?

— Természetesen, hogy ne volna, milyen bohó kérdés, édes Klára! — vágott közbe Eleonora.

— Az egész jelenet le van rajzolva a tárczám-ban — mondá Alwyn, az utolsó megjegyzést számba sem véve, — ez szolgálataira áll, ha tetszik. De most már dolgom van veled; miután a rendelkezésedre bocsátott tárgyakat oly pazar nagylelkűséggel szétesztogattad, keresnem kell a te számodra is egy olyan ajándékot, mit nem szabad másnak adnod. Nyomd meg azt a szekrény szegletén levő rézdiszitményt s fogadd el tőlem azt, a mit abban a kis rejtett fiókban találsz.

Klára követte az utasítást. A rejtett fiókban egy nagy lapos ékszertartó volt, kezébe vette, a rugóját megnyomta és benne szokatlan nagyságu s rendki-

*) Gróf Gyulai Lajos al.

vüli szépségű indiai gyöngyöket talált, majdnem megfizethetetlen becsű kincseknek látszottak. A Nugente asszony tapasztalt szeméi rögtön észrevették roppant értéküket.

Klára a meglepéstől s örömtől meghatva némán állott; Alwyn kivette kezéből a drága ékszereket s gyorsan a fülébe, nyakára és karjaira fűzte azokat.

— Kláram, jó anyád szerette a gyöngyöket s kért, hogy visszajövet hozzak neki egy sor gyöngyöt. Ezeket évekként elzélte az ő számára vettem, s halálát megtudva, a te részedre tartottam meg. Ha jó anyád élne — az övéi volnának; de most már mind a kettőnk kedvéért neked kell ezeket viselned. Azt kívánom, hogy lakodalmaid napján ezek legyenek egyedüli ékszereid.

Klára mostoha-anyjára s Eleonorára pillantott.

„Lakodalma napján!” — Ilyen eseménynek még csak a lehetőségére sem volt neki szabad gondolni soha; nem a menyasszonyi myrtus-koszoru, hanem a kora sir volt az, miről előtte homályos érzetokkal beszéltek. — Nászünnepe helyett a halálra készítettek elő.

A Nugente asszony és leánya szép arca eltorzult és sötétült az eltitkolhatatlan dühtől. Azonban Klára nem sokat törődött velük, erősnek érezve magát új szövetségese által, a tükör előtt csendesen nézte magát; gyönyörrel s csudálkozással nézte az ékszerek szépségét, aztán gyorsan leszedte magáról s a bárszony tokba vissza téve, inkább hálás tekintetével, mint szavakkal köszöntö meg Alwynnak.

Az idő későre haladt s nemsokára eloszlottak az éjszakára.

Midőn Alwyn a Klára kezét megfogta, egy pillanatra kezében tartá azt s épen olyan átható, mély kérdő tekintettel nézett rá, mint már egyszer téve az este.

— Mi az? Mit akarsz tudni? — kérde a leány idegesen.

— Semmit; holnap reggel beszélek veled — volt a válasz.

És e szavakat oly halk hangon mondta, hogy Eleonora ki kottáit rakta helyre és Nugente asszony, ki vendégének valami hűsítő italt készített, nem hallották meg; s Klára örömmel suhant ki a szobából, mielőtt Eleonora kikísérhette; sietett nehogy a szobájukba vezető lépcsőkön testvéries leczkértetéseinek legyen kitéve.

Nagy megkönnyebbülés volt egyedül lenni, nagy megkönnyebbülés az estvéli különös események felett háborítlanul gondolkozni. Mily kellemes, mily vigasztaló tudat! Alwyn haza jött és Alwyn hosszú távolléte alatt is gondolt rája; Alwyn ismerte és szerette imádott anyját s nem fogja megengedni, hogy egyetlen gyermeke felett büntetlenül zsarnokoskodjanak.

Megpróbáltatásának vége van. Végre van egy igaz barátja, védelmezője, pártfogója s ryugalmának ellenségei el lesznek hallgattatva s meg lesznek szégyenítve. Arról egy perczig sem álmodott, hogy Alwynnak nincs hatalma felette, hogy ő csak kérhet tanácsokat, de nincs jogában azon a helyzeten változtatni, melyet felette mostohája, a Nugente ur végrendelete következtében, elfoglalt. Erős hite és bizalma volt a jó, igaz, erős és becsületes férfiában s bár még maga sem tudta, erős hite volt azon férfiában, kit ifju szive egész szerelmével szeretett.

Főnséges óra volt az, mit Klára a szobájában töltött. Nem sietett levetkezni, sokkal izgatottabb volt, minthogy azt tehesse; csak felső fehér ruháját vetette le, haját leeresztette, egy könnyű pongyolát öltött magára s boldog álmadozásainak engedte át magát.

Ő maga sem tudta, hogy mennyi ideig ült így; de az ajtó zárjának zörrenése fölébresztette s a sötét szobába beömlő világosságnál mostoha-anyját látta közeledni.

— Mi ez Klára, még most sem vagy az ágyban? — mondá. Ez jellemez téged mindig valami olyast tenni, a mi tulságos vagy illetlen! Nehány szavam van hozzád, mert reggel nem lehet veled mindig beszélni, a te különczködéseddel az ember soha sem biztos, néha fényes délig alszol, néha pedig kora hajnalban a parkban csatangolsz. De nem csuda — nem csuda, mit is várjak tőled egyebet!

S Nugente asszony egy titokteljes szárnalmas pillantást vetett rá, a mint lámpáját letéve melléje ült.

A leány elfehéredett arcczal s büszke daczútló csillogó szemekkel felállott.

— Ül le Klára, nem tudok veled beszélni, míg oly vadul nézel, mintha, ki akarnál ugrani az ablakon.

Klára hallgatva leült.

— Klára, attól az órától kezdve, midőn szegény atyád meghalt s téged, fájdalom, az én gondom és gyámúságom alá helyezett, igen sok bajom volt veled, de megvallom, azt soha sem vártam tőled, hogy oly illetlenül viseld magadat, mint ma estve téved. Megbotránkozásal, fájdalommal néztelek s hallgattalak. S hogy ne kellesen később még komolyabban figyelmeztetni, hogy ne legyek kénytelen szigorú rendszabályokhoz nyulni, inkább megmondom neked most egyszerre, mit tudatni szükségesnek tartok. Compton ur csak szüleid iránti kegyeletből tanusit irántad oly meleg részvétet, s mindaz, a mit te, szives figyelmét félreértve, elég esztelen voltál képzelni, a te részedről most még csak üres hiuság és gyermekes ábránd, de ha elejét nem vesszük, keserű csalódássá fog változni. Compton ur vőlegény, azt a fiatal leányt jegyezte el, a kiről ma estve beszélt; e tényt a legszigorubb titoktartás kérése mellett tudatta velem, mert fontos okai vannak, hogy viszonya ne jöjjön ily hamar nyilvánosságra.

(Folytatása következik.)

MIRZA-SCHAFFYBÓL

(Bodenstedt)

I.

Élég a rózsá illata,
Még le is törni azt minnek?
Ha megelégszel illatával,
Majd nem sebez tövisem meg!

II.

Minden ember-arczra
Múltja föl van vésvé,
Szerelme föl van írva,
És föl van gyűlölése;
Kitárul rajta nékünk
Legbensőbb indulatja, —
Kevés a ki olvasni
S a ki megérteni tudja!

III.

Nem angyalokhoz a kék égibolton,
Nem rózsához, mely illatos mezőt fed,
Még a fénylő, örök napsugárhoz
Sem hasonlitalak Zuleika téged!

Nem érez az angyal keble, hideg,
A rózsát védik szűró tövissek,
A napnak fényét elfüdi az éjjel,
Zuleika véled így egyik sem ér fel!

S ah nem lelsz képet széles e nagy világon,
A mely az én Zuleikámhoz találjon;
Tövistelen, szép, szívtől áthatott,
Őt önmagához hasonlithatod!

IV.

Szerelmem nélkül életünk
Forrás, a mely homokba fuladt, —
Mert tengeréhez, hová a többi
Forrás tart, — nem találta útát!

K. A.

NŐK A FORRADALOMBAN.

Irta:

MICHELET.

Fordította:

TUSSAI GÁBOR.

(Folytatás.)

Egy szép, derék és szellemes világfit talált Narbonneban. Hogy sok vagy kevés tulajdon van-e benne, nem nézte; bizott a saját szívében. Főleg azon hősi erényekért szerette, miket ezután akart beléje önteni. Valljuk meg, hogy szerette (mert hiszen nő volt) bátorsága és nagyvilági modora miatt is. Narbonne rossz viszonyban volt az udvarral s a legtöbb szalonnal. Nagy ur volt, telve előkelőséggel és szellemmel, de idegen saját felei között és kétes életviszonyok között.

A nők kívánságát nagyon fokozta a sugdosódás, hogy Narbonne a 15-ik Lajos és leánya gyűlölcse. A dolog nem volt valószínűtlen. Midőn a jezsuita-párt Voltairret és a voltairei minisztereket (d'Argentont, Machault-t) elűzette: módot kellett találni, hogy megtörjék a Pompadour asszony hatalmát, mint ki ez újítókát pártfogolta. A királynak egy leánya, élénk, tüzes lengyel nő, mint az anyja, föláldozta magát, mint egy második Judith, a cél által szentesített hősi földadatnak. Rendkívül heves és szenvedélyes volt; bolondulásig szerette a zenét, melyben a kevéssé lelkiismeretes Beaumarchais vezette. Körülvette atyját, ki fölött a Pompadour asszony orra előtt uralkodott néhány éven át. A traditio szerint ennek a következménye lett volna az a szép és szellemes, kissé tolakodó ember, ki születésével bizonyos szeretetre méltó bünt hozott magával, mivel minden nőt megzavart.

Staël asszonyban megvolt az, mi egy nőnél kegyetlen csapás: hogy nem volt szép. Durva vonásai voltak, orra pedig nagy volt. Testalkata elég erős, arcbőre közepesen vonzó. Mozdulatai inkább erélyesek, mint szellemesek. Hátrattett kezekkel a kandalló előtt állva, férfias magatartással, hatalmas hanggal uralkodott egy szalon felett, mely annyira különbözött nemének hangjától, hogy olykor az ember zavarba jött, hogy talán nem is nő. Vegyük mindezekhez huszonöt évét, nagyon szép karjait, junoi nyakát s nagyszerű fekete haját, mely vastag fonatokban omlott alá. Mindezek emelték az alak hatását s vonásait kevésbé durvákká és férfiasakká változtatták. De a mi leginkább diszította s a mindent feledtetett, ez két szemek volt; páratlan fekete szemek, tüzzel és lánggal előntve, melyek ragyogtak a szellemtől, jószágtól és minden szenvedélytől. Tekintete egy világ volt. Ki lehetett abból olvasni, hogy jó s főleg, hogy nemes szívé volt. Még ellensége se volt, ki egyszer hallva őt, távoztakor önkénytelenül ne kiáltott volna föl: „Oh, a jó, a nemes, a kitűnő asszony!”

Mégis vonjuk vissza a lángész kifejezést; őrizzük meg e szent szót. Staël asszonynak valóban nagy, végtelen tehetsége volt, melynek forrása szívében keresendő. A mély naivitás s erős találatkonyság, a lángész e két éles vonása nála soha se fordult elő. Születésekor az elemek kezdetleges összhangtalansága nyilatkozott benne, mely nem ment ugyan a félszepségig, mint atyjánál, de ellensúlyozta ereje egy részét, megakadályozta az emelkedésben s visszatartotta az áradásban. A Neckerek Svájcba telepedett, meggazdagodott német polgárok voltak. Staël asszony tehát német és svájci

polgárnő volt s mint ilyenben, nem ugyan épen nehezesség, de valami erős, tömött, kevéssé gyöngéd vonás volt észrevehető. Közte és mestere: Jean Jacques között az a különbség, a mi a vas és aczél között.

És mert esze, vagyona és előkelő környezete mellett is polgárnő maradt, megvolt az a gyöngesége, hogy szerette a nagy urakat. Nem engedett teljesen szabad folyást kitünő jó szívének, mely egészen a nép részére vonzotta volna. Itéleteiben, véleményeiben nyilatkozott is e félszesség. Mindenben volt az ő részéről valami hamis. Leginkább szerette Angliát, melynek népéről azt hitte, hogy aristokratikus s tisztelte az angol főnemességet, nem tudván, hogy az nagyon fiatal s nem ismervén a történetét, melylyel Anglia folyvást alólról merítve szaporította nemességét. Egy nép se tudja jobban adni az öreget.

Csak a szerelemre, a világ e nagy ábrándozójára és izgatójára volt e szenvedélyes nőnek szüksége, hogy elhiggye, hogy a fiatal tisztet, az állás nélkül való világfit, a fényes és könnyelmű teremést egy oly nagy mozgalom élére lehet állítani. A forradalom óriási kardja szerelmi zálog gyanánt ment volna át egy nőtől egy fásult ifjuhoz! Már ez elég nevetséges. Még nevetségesebb volt az, hogy e lépés után Staël asszony fattyu politika okszerű határai között, angol szabadsággal, a feuilantokkal, mint lejárt párttal és La Fayette, egy már csaknem lejárt emberrel akart haladni; annyira, hogy bolondságában még az se volt meg, mi a bolondságot olykor kiemeli: hogy merész bolondság lett volna.

Robespierre és a jakobinusok abban voltak, hogy Narbonne és Staël asszony szoros összekötetésben vannak Brissottal s a Girondiakkal s mindnyájan az udvarral, a végett, hogy Franciaországot háboruba s ez által ellenforradalomba keverjék.

Mindez nem volt egyéb regénynél. Ma már be van bizonyítva, hogy a Girondiak utálták Staël asszonyt, az udvar gyűlölte Narbonnet s irtóztott a kalandos háborútól, melybe sodorni akarták, igen helyesen úgy gondolkozott, hogy az első vereségnél árulással vádolnák s rettentő veszélyben forogna, Narbonne és La Fayette pedig egy percig se tűrnék, hogy a Girondiak kardjukat kifacsarják, hogy a király ellen fordítsák.

„Nem látják-e, mondá Robespierre, hogy az álnok háboru tere, mely által minket Európa királyainak akarnak kiszolgáltatni, épen a svéd követségtől kerül ki?“ Ez által az volt feltéve, hogy Staël asszony valóban neje volt férjének, hogy Staël ur részére dolgozott s ennek udvarára hallgatott. Nevetséges föltevés, midőn egész nyilvánosan szerette Narbonnet, kit mindenáron ki akart tüntetni. Fájdalom, szegény Corinne 25 éves, nagyon megdölgötlan, szenvedélyes és nemes teremtés volt, nagyon távol állt a politikai árulás gondolatától. Kik a természetet, kort és szenvedélyt a rideg logikusknál jobban ismerik, teljesen megértik e bizonyára szomorú és erkölcstelen, de valódi körülményt: ő az udvarlója érdekében működött és nem a férjéért. Alig várta, hogy a forradalom keresztes háborujában az elsőt kitüntesse s keveset törődött azzal, hogy a csapások a svéd követ felséges urát is érhetik.

Narbonne, miután gyorsan bejárta a határszéleket, jan. 11-én jelentést akart tenni a nemzetgyűlésnek. Igazi udvaronc jelentése az. Sietség vagy tudatlanság folytán, elég, hogy fényes képet rajzolt katonai viszonyainkról; roppant magosra tette a csapatok számát s általában mindenben na-

gyított. Jelentését később Dumouriez egy emlékiratban tönkretette.

A mint a Girondiak Narbonnet megbuktatták, Staël asszony szenvedélyes királypárti lett. Szökési tervet dolgozott ki a királyi udvar részére. De azt akarta, hogy ennek dicsősége Narbonnera, az ő hőisére szálljon. A király nem akarta magát ilyen könnyelmű kezekre bízni. A rémuralom alatt Staël asszony Svédországba menekül; thermidor után vakon pártolja a reakciót; 96-ban hirtelen megfordul, támogatja a Directoriumot s közvetve részt vesz az államcsínyben, mely megmenté a köztársaságot.

Bonaparte gyűlölte, mert azt hitte, hogy része van a Necker utolsó munkáiban, melyek az ő politikáját ellenezték. Nem tudta egyébbel illetni, mint-hogy elhíresztelte, hogy szerelmi nyilatkozatot tett neki; ez azonban alig hihető azon időben, midőn Benjamin Constanttal volt viszonya, kit Bonaparteval szemben az ellenzékbe vezetett. Ismerjük Európa urának nevetséges üldözéseit, Staël asszony száműzetését, Németország cz. művének elkozztatását s a különös ajánlatokat, miket gyakran tett nekik. Bonaparte consul korában meg akart neki adni két milliót, mit 89-ben Neckertől vett volt kölcsön s később felszólította, hogy írjon a római királynak.

1812-ben Ausztriába, Orosz- és Svédországekba kellett menekülnie. Már nem volt hol megálljon, mikor megirta Tiz évi száműzetését. 1810-ben egy fiatal, beteg tiszthez: Roccahoz ment férjhez, kinél ő 21 évvel volt idősebb. Meghalt 1817-ben.

Égésben véve kitünő jó szívet és nagy tehetségű nő, ki a szalonok, közepes barátok, a csevegő világ nyomorai s az írói körök nélkül, talán lángeszű is lehetett volna.

(Folytatása következik.)

IRODALOM.

I. Frigyes Vilmos.

Irta: Dr. Ballagi Aladár.

Dr. Ballagi Aladár a „Budapesti Szemle“ három utóbbi füzetében I. Frigyes Vilmos porosz király történetével foglalkozik. A tárgyat szerencsésen választá meg, mert a porosz történetnek sem ezen, sem más része nincs kidolgozva irodalmunkban. A magyar nyelven olvasó közönség I. Frigyes Vilmost csak mint durva, kegyetlen szeszélyes fejedelmet ismeri; Ballagi bemutatja őt, mint fáradhatatlan, tevékeny, de goromba embert, ki becsületes hivatalnokait tiszteletben tartja, a sikkasztókat azonban kérlehetetlen szigorral bünteti meg. Állama, népe érdeke oly szent előtte, hogy ennek megsértése a legnagyobb bűnök rovatába esik nála. A hadsereg szervezése körül egész szenvedélylyel forgolódik Frigyes Vilmos s valódi katonai-uralmat alapít meg országában. Hadseregének nemesak szervezetét, hanem fegyverzetét is tökéletesíti, a menyében a puskák töltésének gyorsítása végett ő vért először használta vas töltő vesszőt. Az ipar fejlesztése érdekében csak értelmes, munkás idegeket telepít országába, okosan válogatván meg a települők számára a természetökhöz illő helyeket. Telepítésre milliókat költ, Mindent erélylyel, durván, de előrelátólag cselekszik. Mindenben az erőt, tartósságot és hasznost nézi, tántoríthatatlanul törvén czélja felé az államban úgy, mint családjában. Szóval több oldalról tünteti föl előttünk Ballagi Aladár I. Frigyes Vilmost, sőt észrevehető rokonszenyvel fejtegeti reformjait. A czikk érdekességét ne-

veli az a néhány összehasonlítás, mely Ausztria eljárását illusztrálja a hadügy s telepítés körül. Szerző szembetűnően elárulja, hogy szereti Macaulayt czáfolni, ki „Nagy Frigyes“ című értekezése bevezetésében I. Frigyes Vilmost csupán brutalitásában tünteti föl. Azonban a czáfolat nem mindenben sikerül. Mert ugyan ki vitathatná el, hogy „balga“, sőt gonosz dolog volt épen 6 láb magas emberekből alkotni — sokszor erőszakos úton — a testőrcsapatot; vagy ki tagadhatná el, hogy Frigyes V. fősvény volt, habár még a Macaulay által gúnyosan fölhozott „hat garast“ sem költötte el a kártyajátékon. Szilárd vonások azok Macaulay részéről s eltörlni, lényegében megváltoztatni nem lehet. De abban már igazat adunk Ballagi urnak, hogy Frigyes Vilmos magas természetű katonáit mintacsapatul szervezé, melyen reformkísérleteit hajtá végre s valódi tisztképzőül használta. Ebben már nem volt balgaság, valamint abban sem, hogy „tishti rangok adományozásánál a király rendszerint bel földi nemesek katonai érdemeit jutalmazza.“ Rendszere tehát homlokegyenest ellenkezik az osztrák hadseregével, mely asyluma a félvilág kalandorainak, mert a tisztre nézve előny, ha idegen; és a melyben adták-vették a tisztit rangot. Ausztriában egész 1809-ig tarifája volt a katonai becsületnek, a tisztit bojtának. Egy százados taksája 8000 frt, őrnagyi rangnak 20,000, az ezredesinek 30,000 frt a szabott ára; tehát nem tisztesség, nem hivatal, hanem vagyon, melylyel üzérkedni lehet.

Ballagi ur, a poroszok iránti rokonszenyből, oly reformot is tulajdonit nekik, mely tőlük származik. P. o. így szól: „A porosz katonaság volt az első a világon, mely egyforma lépésekben marsirozik.“ E reform, mely a katonai hadtestek mozdulatainak zavartalan keresztülvitelére oly feltétlenül szükséges, nem az öreg Dessauer-től, hanem XIV. Lajos hadügyminisztertől származik. A szurony alkalmazását is a francziáktól vagy hollandoktól tanulhatták el a többi népek.

A czikk nyelvezete könnyed, világos, néha affectált naiv s mulattatásra törekvő. Vannak ilyen kitételei: „a barones regni összejöttek parlironi fontos államügyekről.“ „Nines itt szükség . . . gyöngyön szavazó népség- s katonaságra.“ Használ oly kifejezéseket, melyek csak tájszólásban fordulnak elő, p. o. „miről jó az?“ „Királyi parancsra, esamangó seprűzte ki a városból.“ „Kajdász dicsőség“ stb. Széltében-hosszában használja az idegen szókat, s talán Carlylet utánozva, a cikkek czimeit is mind idegen szókat vett föl. P. o. I. „Gito Gito.“ II. „Bébe Brutte.“ III. „Suum Cuique.“ IV. „A Crillfeldwebel.“ V. „Pater Patriae.“ VI. „Tabacks-Parlament.“ VII. „Pater Familias.“ VIII. „Rocher de Brouze.“ Talán az idegen szavak varázsában bizik Ballagi ur? Ha utánzás valami, nevetségessé válhatik.

Egyébként kimondhatjuk, hogy az egész értekezés jó hatást tesz az olvasóra.

DR. TÖRÖK ISTVÁN.

A „Budapesti Szemle“

márczius havi füzetében a fentebb méltatott monografián kívül több érdekes közlemény van. Különösen örömmel látjuk, hogy az eredeti és kritikai dolgozatok e kitünő folyóiratban mind nagyobb számmal vannak képviselve. E füzetben Pálffy Albert Anya és grófné cz. regényéből a III. közlemény jön. Ezután Dosztojevsky „Gonosz szellemek“ cz. orosz regényéről ír igen érdekesen. E regény ismertetése keretében azon sajátos evan-

gelikus szellemü eszmevilágot tárja föl, mely a nihilismus borzasztó tényeivel ellentétben ez erős társadalom-bomlasztó mozgalom sajátos lélektani rugóira vet világot. Lukács evangéliumának az ördögösökre vonatkozó passzusát alkalmazza Dosztojevicsky a nihilistákra, kik mint ördögösök fekély és rozsz nyavalya martalékai; de a beteg (az orosz nép) kiépül és „Jézus lábaihoz ül le“. Van e rajongásban valami rendkívüli, mely izgat és ingerel. Rajeczi István Moszkvában írta cikkét. „Ki a költőt meg akarja érteni, menjen a költő hazájába“ — mondja Göthe. Rajeczin látszik, hogy azt a sajátos társadalmat közvetlen közletről szemléli. Földes Béla bevégzi cikkét a népünk életviszonyairól. Érdekes statisztikai adatai közül megemlítjük azt az egyet, hogy míg Európa összes országaiban a férfi és nőnem közti viszony úgy áll, hogy Európában 1000 férfira 1025 nő esik, tehát a nők tulsulyban vannak, a többi földrészekben a férfinek tulsulyban van; Magyarországon egyensúly van a két nem közt. Földes egyéb statisztikai egybevetései is igen érdekesek.

Ezután Pailleron akadémiai székfoglalóját közli a „Szemle“, Dr. Angyal Dávid fordításában, mit helyesen tesz, mert Pailleron Blancról emlékezik meg és ennek egészséges széptani nézeteit ismerteti. Blanc a keresztyén szellemü művészetért rajongott. Még Rafael mysticizmusa sem elégítette ki. Kereste a XIII. és XIV. évszázad művészeti eszméjét. Tiszta lelke rajongott valami ős egyszerűségért, mely a pazar tehetségek fényében és színeiben elveszni látszik. Mint jellem tiszta, önzetlen vala. Gyulai „Gyümölcsös“-ben ez. versét, melyet a Kisfaludy-társaság tapssal fogadott, közli. Varga Bálint igazán kitünő fordításban Boileau egy satiráját eleveníti föl, mely a rímkör ellen van intézve. Lapunk közelebből az „Összehasonlító irodalomtörténeti Lapok“ egy cikke ötleteiből a rím elleni föllépést üdvözölte, e helyen csak ajánljuk olvasóinknak ez érdekes satirát. Schrader „Nyelvtudomány és őstörténet“ cz. művét ismerteti rf. E mű végkövetkeztetése oda megy ki, hogy az indogerman kultúra ős elemei a nyelvutatókkal kiegészítve európai származásra mutatnak.

Az Értesítő gazdagságát már említők. Komjáthy Benedek „Szent Pál levelei“-nek újabb kiadását üdvözli a Szemle. Ezután Lalla Roukh-ot ismerteti Lehr Zsigmond fordításában. Pulszky Ferenc a Legújabb politikai divat cz. már három kiadást ért röpiratát méltányolja és sikerét abban látja, hogy e műben a liberalismus erős hangja szólal meg az újabb ellentétes politikai áramlatokkal szemben. Imre Sándor nagy elismeréssel szól Székely János: „Miket ne olvassunk“ cz. lapunk által is méltatott füzetét. Imre cikke magvas és erős. Székely János szép jutalomnak tekintheti, hogy művét Imre Sándor elismerésére és figyelmére méltatta.

Vasary Kolos „Adatok az 1825 iki országgyűlés történetéhez“ cz. művét alaposnak jelzi a „B. Sz.“ Ezután Szilágyi Sándor előre felhívja a figyelmet Géresi Kálmán debreczeni tanár jelentékeny művére: „A Nagy-Károlyi gróf Károlyi család oklevéltára“-ra.

Fellette érdekes a Névtelen levele. E névtelen már a múlt alkalommal, mint kiváló megfigyelő erővel bíró és mély gondolkodó egyént mutattuk be. E füzetben Bánoczi Kisfaludy Károly élete cz. művét erős kritikai élel világítja meg. Különösen hibáztatja lélektani aperquinek felszineségét, mit kivált a Kisfaludy Károly jellemzésénél, a Sándor és Károly közti viszony megvilágításánál

tanusit. Nagyon helyesen kel ki azon felszines eljárás ellen, melyet a Kisfaludy romanticizmusa értelmezésénél tanusit. A ki így ír: „Mint a tipikusnak észrevezését tehetsége, úgy magyarázza viszont e tehetségét a tipikusával egyező lényege. Könyvelmőségéből eredő optimismusával, de még szenvedélyes voltánál fogva is tulásra hajlandó. Tuloz az életben, tuloz alkotásaiban. A tipikus vonás tulásra: ime Kisfaludy egyénítésének módja“ — az megérdemel oly erős kritikát, milyen a Névtelené, ki különben elismeri, hogy valamint a Révai életével nyert 100 aranyból véletlenül elveszett egy: ez egy arany még hiányzik a Bánoczi dicsősége teljességéből.

A „Keresztyén Magvető“

XIX-ik évfolyam I. füzeté több jeles cikkel jelent meg, melyeknek tulnyomó része a theologiai szakirodalom körébe tartozik. Így Boros György: *Zwingli Ulrik és theologijája* cz. gondolatértékeléssel nyitja meg a füzetet. Egyháztörténeti adatokat közöl Konecz József marosvásárhelyi tanár. Elmékedő könyörgést közöl Ürmösi Kálmántól. Gyöngyösi István a Dávid Ferencz alapítványáról ír. Az irodalmi értesítőn, Különföleg, Charraud franciaországi levelén, egy polemikus cikken kívül, megemlítjük, hogy Kovácsi Antal helybeli unitarius tanár ismerteti a vallás- és közoktatásügyi miniszter 188¹/₂ és 188²/₃-ik iskolai évekről szóló jelentését.

Legutoljára említők meg, mint szépirodalmi szempontból legérdekesebbet: Albert János tor-dai unitarius lelkész cikkét Gyöngyösi János volt híres leoninista költőről, mely cikkben Gyöngyösi egyes érdekes feljegyzéseit közli, miket a költő az akkori hírlapokból jegyzett ki. Ezek közt fordul elő VI. Pius levele József császárhoz és József császár felelete az Erlangi ujság alapján. Álljon itt Gyöngyösi által írott azon epitaphium Nádasdi tábornokra, melyről azt tartották, hogy a költő halálával kevéssel írta:

A meddig engedte, a' ki számba vette
Embernek életét, halálát esetét,
A Nagy Isten.

Forgattam karomat, bajvivő kardomat,
Elszántam életemet, ontottam véreimet
Asszonyomért.

A Mársnak koczkáját, kétséges próbáját
Sebes pattantyuit, Füstölő ágynit
Bátran néztem.

Rontottam fegyverét, konzoltam életét,
Dőjtöttem falait, megvettem várait
Ellenségnek.

Felkapják nevemet, terjesztvén híremet
Bellona mezején, e' Világ nagy részén
Sok nemzetek.

Már most itt aluszom, békével nyugosom,
Hallod-e bujdosó, te jámbor utazó
Állj meg, ki vagy!

Nem szerzek háborut, hozz laurus koszorut,
Beccsüld meg tetemet, Nádasdi fekszik itt,
Elballaghatok.

B.

A legszebb sakkjátszma.

Nyomatásból olvastam, tehát igaznak kell lennie, hogy a sakkjátékot Palamedes találta föl, hogy szórakoztassa a görögöket a trójai hosszú ostrom alatt; e szerint körülbelül háromezer éve, hogy a sakkjátékot ismeri a világ — nos ezen történelmi bevezetés után csak is azt akarom állítani, hogy e háromezer év alatt a legszebb sakkjátszmába Kolozsvár gyönyörködött.

Folyó hó 4-én „virradt fel végre a dicső nap hajnala“, illetőleg érkezett el az alkony, mely Kolozsvárnak e meg nem vetendő dicsőséget szerezte.

Tánczteremmé átalakított színházunk rég nem fogadott be olyan díszes közönséget, mint ép ez estén; tudta is azt nagyon jól a rendezőség, mert épen egy órányi időt engedett arra, hogy a közönségben is gyönyörködhessünk. 8 óra helyett aztán 9-kor a csengettyű szavára felgördült a függöny s a közönség láthatott két sakkjátszma, egy nagyot, meg egy kicsit. A nagyot még üresen; a kicsi mellett ültek Zeyk József ur, kit ma estére elneveztek „varázslónak“ és egy tündér, kit máskülönben Aubin Rózának hívnak.

Zeneszó mellett vonult be a legszebb sakkjátszma személyzete; a heroldok a tündér és varázsló előtt foglaltak állást, hogy azoknak a kis sakkjátszma tett mozdulatait, mint tündéri és varázsszót, minek a nagy sakkjátszma személyzete kénytelen volt engedelmességet, kikiálthassák.

A játék elkezdődött; hanem már megbocsáson Zeyk József ur, ő bizony nagyon ügyetlenül játszott; hisz már a harmadik húzásra leütött egy piont, pedig mint varázslónak tudnia kellett volna, hogy ezzel Zeyk Eliz ő nagyságát kényszerítette, hogy legelőször ő hagyja el a csatatér, pedig a közönség szívesebben adott volna e szép „pionért“ cserébe akár két ugrót vagy akár két futót. A játék további folyamáról bizony nem tudunk számot adni; különben is olyan sakkpárthi volt ez, hol nem annyira a játék, mint a „sakk-figurák“ gyönyörködtek a nézőt; ennek bizonyítására pedig azt hisszük teljesen elegendő a játékban szereplőket felemlíteni:

Keresztények: Trandafir Miklósné, (királyné), br. Szentkereszt Pál (király), Sigmond Ákos, gr. Teleki László (ugrók), Klein Viktor, br. Bornemisza Károly (futók), Ugron Ilona, gr. Teleki Irén (bástyák), Rettegő Kata, gr. Nemes Zsuzsika, Klein Róza, br. Wesselényi Margit, Csáky Láli, Bokros Gizella, Gámán Jolán, Zeyk Eliz (pionok).

Saracénok: Gr. Eszterházy Ágnes (királyné), Baresay Domokos (király), br. Bánffy György, br. Bánffy Jenő (ugrók), gr. Eszterházy Dénes, Toroczkay Lajos (futók), gr. Teleki Bella, gr. Toldalagi Eliz (bástyák), Aubin Clarisse, Dávid Anna, Zeyk Ilá, Papp Camilla, Tisza Anna, gr. Teleki Blanka, Toroczkai Klára, Tauffer Katalin (pionok).

Tündér: Aubin Róza.

Varázsló: Zeyk József.

Heroldok: Gr. Teleki Imre, Macskási István.

A két tábor közt lefolyt küzdelem a saracénok veszteségével végződött; de miként egykor a török egyik győzelme alkalmával felsóhajtott, hogy „ilyen győzelmet még ellenségének sem kíván“, a saracénok daliás fejedelme is elmondhatta, hogy „ilyen veszteséget legjobb barátjának is óhajt“, mert hisz ki ne hódolna meg szívesen egy olyan királynénak, mint a milyent a keresztyének táborában Trandafirné ő nagysága személyesített.

De ne kezdjünk bele a dicséretbe, mert ha

igazságosak akarunk lenni, mind a 32 „sakk-figurát” el kéne hogy dicsérjük, ez pedig talán igen is sok lenne a jóból.

A játék után egy valóban nagyon szép tableaux nyújtott élvezetet a közönségnek; végre körül járva a termet, egy francia négyes által megtörtént a kibékülés is a hódító kereszténynek és a legyőzött saracénok között. Ezután kellett volna következzen az általános táncz kivilágos kivirradtig, hanem bizony a fiatalság méltó sajnálkozására, az éjfél órák már véget vetettek a máskülönbben minden tekintetben sikerült mulatságnak.

Másnap a sakk-játékot ismételték; e kettős előadás, mint halljuk, az árvaház számára 500 frton felül jövedelmezett s így az árvaház nem kis közönnyel tartozik Zeyk Józsefné ó nagyságának, mint e mulatság lelkes rendezőjének.

KELEN.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvártt, 1884. márczius 9.

— B. SPLÉNYINÉ LUJZA ASSZONY KOLOZSVÁRRA JÖN: e kellemes hírrel lepheti meg a kolozsvári közönséget a márczius 1-iki ünnepélyt rendező bizottság. A nagy művésznek kilátásba helyezte, hogy az ünnepélyen részt veendő és este a színházban is föllép. A márczius 15-iki ünnepély díszét e körülmény nagyban fogja emelni. Érdekesebb vendéget aligha hívhatott volna meg az ünnepélyt rendező bizottság. A színházi előadás a kolozsvári szabadságszobor javára fog történni, melyre már mintegy 800 frtnyi összeg gyűlt egybe a márczius 15-iki ünnepélyekből.

— MÁRCZIUS 15-KE AZ IDÉN MÉG FÉNYESEBB ÉS lelkesebb lesz, mint valaha. E napnak nemzeti ünnepé emelésének érdeme Kolozsvárré. 1872-ben tartá az első ünnepet az idén tartja a 13-ikat. Az idén az egyetemi ifjúság is fátylas menetet akar rendezni ünnepi beszéd és szavalás kíséretében, A részletesebb program megállapítása ma fog történni.

— A KÖLTŐ LEÁNZA CZ. DRÁMAI KÖLTEMÉNY, MELYET lapunk főmunkatársa, Hegedüs István írt, e hó 24-én fog színre kerülni Lányi Ernő karnagy jutalomjátéka alkalmával, midőn a dalkör és Kovácsné Cseh kisasszony Brahms dalaiból fog egy néhányat elénekelni.

— A VÁROSI SZÉPÍTŐ EGYLET VÁLASZTMÁNYA F. HÓ 5-ÉN kezdette meg sok szépet ígérő munkásságát. Dr. Haller Károly elnöklété alatt a választmány csaknem teljes számmal jelent meg a polgármesteri tanácssteremben, hol a pár órát tartó tanácskozás alatt a következő megállapodásra jutott: A városhoz kérs fog intézteni, hogy a befásító bizottság teendőit ruházza a szépítő-egyletre; minthogy továbbá a kommunitás már korábban elhatározta, hogy a város tulajdonát képező régi várfalak lebontassanak, a választmány megkeresi a képviselő bizottságot, hogy e feladatot ruházza rá, a kikerülő anyagot és tért szépítési célokra ajándékozza az egyletnek. A templomkörüli épületek lebontásának ügyét tanulmányozás és javaslat-tétel végett a választmány dr. Groisz Gusztáv, Dávid Antal, dr. Fischer Lajos, Szvacsin Géza, Pákei Lajos személyében egy bizottságra ruházta. Elhatározta, hogy az egylet javára népszerű felolvasásokat fog rendezni és e határozat végrehajtására gr. Bethlen Gergely elnöklété alatt Szvacsiná Gézát, Hegedüs Istvánt, Hory Bélát, Demjén Ágostont, Békésy K.-t küldötte ki. Az egylet előtt álló nagy feladatok teljesítésében a kapkodás és rendszertelenség kikerülése végett a munkaprogram megállapítása céljából, dr. Haller Károly, Berényi József, Északy Károly, Varga Dániel, Pákey Lajos, dr. Groisz Gusztáv, Nagy Mór, Szenkovics Márton, Szász Domokos, Békésy Károly, Hegedüs István személyében egy bizottságot küldött ki, melyhez szépítési terveit és eszméit bárki írásban beadhatja. Végül elhatározatott, hogy a gyűlés jegyzőkönyve mindig minden választmányi tagnak meg fog küldetni s Berényi József önkényesen a sokszorosításra vállalkozott.

— A „NEMZET”-BŐL VESSZÜK ÁT E SOROKAT: Az „Élet és Irodalom” című Kolozsvártt meg-

jelenő hetilapot egyik fővárosi kritikai folyóirat megtámadja s a rossz szépirodalmi közlönyök sorába helyezi. A mondott hetilap nem szorul ugyan arra, hogy védelmünk alá vegyük, mert minden egyes száma megczáfolja a folyóirat meg nem érdemlett kritikáját, mindazáltal felemlítjük azt az egyet, hogy már az „Élet és Irodalom” eddigi számaiba dolgozó írók szép csoportja is mutatja, hogy a lapnak, a folyóirat által felemlített egy írón kívül a lehető legjobb erők állanak rendelkezésére. Csak annyi megjegyzést csatolunk ez elismerő szavakhoz, melyekkel a „Nemzet” lekötöztetése lapunkat, hogy a „Figyelő” általában tartá rosznak lapunkat és még czélzást sem tett egyetlen íróra sem.

— JÁSZAI MARI ASSZONY F. HÓ 6-ÁN SZINPADUNKON Bozoti Mártha czimszerepében lépett fel. Vendég művésznőnk játékáról ugyszólván felesleges a referada, a nélkül is tudja mindenki, hogy az kitűnő volt. Mellette még dicsérőleg kell felemlitenünk Szacsvey, Vendrei s Tolnainé játékát; az pedig, hogy Jászky, Vilányi szerepét elejtette, félig-meddig igazolva van az által, hogy Mátrai betegsége miatt, csak kényszerűségből játszott.

— A HELYBELI REF. TANODA DERÉK IFJUSÁGA F. HÓ 7-ÉN tartotta meg táncszerepléssel összekötött hangversenyét a következő műsorról: 1. Magyar nyitány Schmidtől, előadta a zenekar. 2. Országos bordal. Thernstől, előadta az énekkar. 3. Quartett. Mozarttól, előadták Szabó P., Nagy G., Donogány Z. és Ilkovic. 4. Dalárinduló, előadta az énekkar. 5. Népdalok, czimbalmon előadta Damokos M., 6. Béka-kántáta, előadta a kis énekkar. A műsor minden egyes számát a díszes közönség elismerő tapssal fogadta. Hangverseny után kezdetét vette a táncz, melyben lankadatlan buzgalommal körülbelül 80 pár vett részt. A sikerült mulatság, mint értesülünk, 500 frton felül jövedelmezett az iskolai kórház javára.

— LISZT FERENCZ A NAPOKBAN ID. ÉS IFJ. TELEKI Sándor grófok, id. Ábrányi Kornél és Strobl Alajos szobrász kíséretében elment a sugárúti operaházba és ott megnézte saját szobrát, melyet Strobl mintázott. A sósuti kőből faragott szobor Liszt Ferenczet ülve, térdén hangjegylappal, kezében tollal ábrázolja. A mester kitűnőnek mondta a szobrot és igen elismerőleg szölt az Erkel Ferencz szobráról is, melyet megszólalásig híneket talált.

— DREZDÁBAN GRÓF ZICHY GÉZA HÉTFŐN NAGY hangversenyt tartott. Jelen volt a város színe java. A gróf játékát bámulták, tapsolták, több darabját zajos kérsrel ismételtették és szép koszorúkkal tüntették ki. Közreműködtek: Waldner, a ki hatással énekel s báró Lilienkron, a ki igen szépen játszott gordonkán.

— LEWINSKY JÓZSEF A BÉCSI BURG-SZÍNHÁZ KITÜNŐ tagja tartott közelebb felolvasást Budapesten, melynek tiszta jövedelme a hírlapírók nyugdíjintézetének alapját fogja gyarapítani. Lewinsky nemcsak mint a német szinpad egyik elsőrendű művésze ismeretes, hanem mint a magyar nemzet egyik meleg tisztelője s magyar irodalmi termékeink buzgó és fáradhatatlan bemutatója a külföldön és népszerű egyéniség Budapesten. Mint felolvasót nem ma először jutalmazta őt tapsaival a magyar főváros közönsége. Egyéniségén s a jótékony célon kívül ma a tapintatosan összeállított műsor is hatalmas vonzerőt gyakorolt. Az estély Jókai Mór „Barak Hageb asszonyai” című ismert elbeszélése felolvasásával kezdődött. Főleg a hölgyek nagy érdeklődéssel kísérték az elmés és a nő dicsőítésével végződő novellát. A közönség nemcsak Lewinskyt, hanem a jelenlévő Jókait is zajosan megélejtezte. Ezután Kiss József „Mese a varrógépről” című költői beszélye következett. A kissé hosszú felolvasás nem fárosztotta ki a hallgatóságot, mely a költemény hatásos utolsó jelenetét élénken megtapsolta. Kiss Józsefet is megélejtezték. A felolvasás főnyomponja azonban az ezután következő Petőfi-ciklus volt. Lewinsky Petőfinnek nyolcz-tíz, részint humoros, részint komoly költeményét olvasta fel s mindegyikkel felvillanyozta a közönséget, mely minden egyes darab után hosszas tapssal adott elismerésének kifejezést. Lewinsky a mély humoru és erős szenvedélyű verseket egyenlő művészettel adta elő, végül a híres csatadallal egészen elragadta hallgatóságát. A felolvasott összes darabokat Neugebauer László fordította németre.

— ADÁMNÉ ASSZONY, A HIRNEVES FRANCZIA IRÓNÓ E hó 17-én érkezik Budapestre s ott egy hétig fog időzni. Adámné asszony Párisból egyenest Budapestre utazik s innen megy Bécsbe.

— GRÓFI VIGJÁTÉKIRÓ. BÉCSBEN A KARL-SZÍNHÁZBAN a napokban, jótékonyczélú előadás volt, melyben Coquelin, a híres francia művész is részt vett, az előadott darabok közt „Egy áprilisi tréfa” című egy felvonásos vigjáték is volt Albert Károlytól. E név alatt Bombelles Albert Károly Mária gróf, cs. kir. ellentengernagy és Rudolf főherczeg trónörökös főudvarmestere rejtőzködik. A darab igen kedvezően fogadtatott.

— REMÉNYI EDE KALANDJA. REMÉNYI EDERŐL AZ „Amerikai Nemzetőr” a következő mulatságos történetkét beszéli, mely vele Amerikában történt. A művész Landvilleben akart hangversenyezni a methodista templomban. Landvillebe érkezve, cicerónójuk azt a hibát követte el, hogy nem a methodista templomhoz vezetete, hanem egy nagy vendéglőbe, melynek tágas termében nagy néptömeg volt jelen. A tömeg épen ökölvíadalra várt. Reményi erről mit sem sejtett. Bár feltűnt előtte a közönség vad és durva kinézése, de mégis kilépett, meghajította magát s hozzáfogott Bach Chaccunejéhez. Nehány perczig a tömeg hallgatott. Egyszerre csak egy harsány hang kiáltása hallatszott: Tánczolni akarunk! Reményi megijedt s egy irlandi jiget kezdett játszani. A nép tombolt, járta a jiget. A szegény Reményinek 27-szer kellett ismételnie a darabot. Végre kimerülve elájult. Ekkor valaki félmeszely pálinkát akart torkába töltetni. A szesz búze ismét magához téríté. Sietett a vasúthoz. Itt nagy és díszes társaságra akadt. A methodista község előljárói, papja és előbbkelő tagjai voltak jelen, nejeikkel együtt. Ide kísérték a két ökölvívó bajnokot, a kik Reményi helyett felléptek. Az egyiknek szeme volt beagaszva. Orra olyan volt, mint egy tulérett hollandi ugorka, szájjával pedig legalább hat hónapig nem lesz képes mosolyogni; a másikkak karja lógott nyaka körül kötött kendőben, fogait pedig zsebében, papirosba beburkolva, vitte haza feleségéhez. De azért boldog volt mind a kettő. Előadásuk után a legszebb hat lány nagy pénzgyűjtést rendeztek számukra, az asszonyok a vasárnapi iskola termében fagyalt partiet rendeztek és meghitták őket a jövő tavaszi templomi ünneptekre.

— MARIE COLOMBIER, EINEK SARAH BERNHARDT ELLENI botrányos könyve nem rég oly nagy port vert, fellépett tegnap Bécsben, a Karl-színházban rendezett jótékony czélú előadást s — meg is bukott. Az előadásról ezeket írja a N. W. Tagbl.: „Komolyan tiltakozunk kell a publikummal „jótékony czélra” való illetén vizsgálás ellen. A két humanitárius intézet vezetőinek, a kiknek firmája alatt ment végbe e különös előadás, bizonyára a legjobb szándékuk volt: nemcsak jó bevételt jó programot is arattak, de nyilván rosz tanácsot adott nekik valamely ügyetlen rendező s azon tévedésbe ejtette őket, hogy Colombier k. a., kinek szenzációs megjelenésére leginkább számítottak, a szinpadon is nagy hatást teend. Tett is hatást, sőt szenzációt is keltett, legalább megjelenésének első pillanatában, — azzal, hogy külsőleg merő ellentéte Sarah Bernhardtnek. Ez a két asszony nem is lehet egyb, mint egymásnak ellensége; az emberi fejlődés két szélsőségét képviselik melyek mértanilag csak a vonal s a gölyő által fejezhetők ki. Egyesenes ellentétben Sarah Bernhardtal, az ember lehető legnagyobb térbeli kifejlődését képviseli Colombier k. a. Eszközei csakugyan megengedik, hogy akármennyi élczet gyártson utált exbarátnéjának soványságára. De ebben a vkonyon testben mily bősége volt a tehetségnek, s viszont a test bőségében mily vékonysága van a tehetségnek. Se a „Le Pour et le Contre” proverbe-ben se a deklamácziós darabban, se a Moliereből vett jelenetben, se a Sarah Bernhardt által oly elragadóan játszott „Le Passant”-ban nem mutatta meg, hogy különös figyelembe vételre színészi igénye lehetne. Baráti kezek egyébiránt oly bőven gondoskodtak virágokról és koszorúkról, hogy az előadás végefélé több koszorú lehetett a szinpadon, mint ember a nézőtérben; mert a publikum jóval az előadás vége előtt ijesztő mérvben megfogyatkozott.”

Tartalom: Írók joga. Hegedüs István. — Az utolsó borbóri leány. Petelei István. — Soha én... Tolnai Lajos. — Reliquiak. — Szinte feláldozták. Sári Lászlóné — Nők a forradalomban. Tussai Gábor. — Irodalom: I. Frigyes Vilmos. Dr. Török István. A „Budapesti Szemle.” A „Keresztyn Magvotó.” B. — A legszebb sakkjátéka. Kelen. — Különfélek. — Tárca: Furcsa emberek és emberkék. Gábányiné Etelka.